תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · שלטי הגיבורים

שלטי הגיבורים על ביצה

רבי יהושע בועז

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שלטי הגיבורים על ביצה

רבי יהושע בועז

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שלטי-הגיבורים-על-ביצה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 4
דף א: 4
דף ב. 5
דף ב: 6
דף ג. 7
דף ג: 8
דף ד. 9
דף ד: 10
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 12
דף ו: 13
דף ז. 13
דף ז: 14
דף ח. 15
דף ח: 16
דף ט: 17
דף י. 19
דף י: 19
דף יא. 21
דף יא: 21
דף יב. 22
דף יב: 23
דף יג. 23
דף יג: 24
דף יד. 25
דף יד: 26
דף טו. 26
דף טו: 27
דף טז. 28
דף טז: 29
דף יז. 30
דף יז: 30
דף יח. 31
דף יח: 33
דף יט. 34
דף יט: 34
דף כ. 34
דף כ: 35
דף כא. 37
דף כא: 38
דף כב. 38

דף א.

קי"ל דאין בין יו"ט לשבת אלא צורך אוכל נפש בלבד או מכשירי אוכל נפש שא"א לעשותם מאתמול אבל שאר כל המלאכות אסורות ביו"ט ולוקין עליהן:

לשון ריא"ז

הזהירה תורה שלא לעשו' מלאכה ביום טוב כדרך שהזהירה שלא לעשות מלאכה בשבת אלא שבשבת חייבים עליה סקילה במזיד וקרבן חטאת בשוגג כמ"ש בהל' שבת אבל ביו"ט לוקין עליה מלקות ארבעים שנאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו וכן יש בו מצות עשה שנאמר בו שבתון שהוא מצוה לשבות ממלאכה והרי יש בו עשה ול"ת ואע"פ שיש חילוק מלאכות בשבת כמו שמבואר בהלכות שבת אין חילוק מלאכות ביו"ט שאם עשה הרבה מלאכו' בהתראה אחת אינו לוקה אלא מלקות אחת כמו שמבואר בפסחים בפרק אלו עוברין וכן הותרה מלאכת אוכל נפש מה שלא הותרה בשבת שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש וגו' ואע"פ שהותרה בו מלאכת אוכל נפש אין יו"ט מכין לשבת ולא שבת מכינה ליום טוב:

דף א:

אין יו"ט מכין ליו"ט ומשום הכי אסרו לשחוט ביו"ט ראשון אחר אכילה לצורך יו"ט שני ואם הערים לשחוט ע"י שיאכל ממנו כזית בו ביום אסור ליהנות מאותה שחיטה ביו"ט ההוא דטפי החמירו בהערמה מבמזיד ועיין בתשובות הרשב"א גם בטור א"ח סי' תק"ג ל"ש שחיטה ל"ש בישול הכל אסור:

כתב הרא"ש ז"ל ויראה מה שתפס רב אלפס ז"ל שינויא דרבה עיקר אע"ג דרבי יוחנן אית ליה נמי טעמא דמשקין שזבו משום דנראה לו גזירה רחוקה לדמות ביצה למשקין שזבו ולפירות הנושרי' כדמפרש תלמודא משום דביצה אוכלים ובלועה ופירות מיגלו הלכך נראה לו לפרש משום הכנה כיון דקיימא לן הלכתא כרבה דאמר דאית ליה הכנה וגם קי"ל דכל ביצה דמיתלדא האידנא מאתמול גמרה לה ועוד נראה לו לפסוק לחומרא לאסור :

כתב הרא"ש ז"ל וא"ת הא דאמר בירושלמי שיורי פתילה שכבו בשבת מהו להדליק ביו"ט רב ורבי חנינא אוסרים ור' יוחנן מתיר ומ"ט אין אנו נוהגין איסור מאחר דפסקינן הלכתא כרב וי"ל משום דבירושל' לא אסיר ליה מטעם הכנה דלא שייך הכנה בכי האי גוונא אלא מטעם קדושה אחת אסר ליה דמסיק עלה בירושלמי רב הונא אמר בשם רב הלכה כד' זקנים רב חסדא מיחלפא שיטתיה. דרב תמן הוא דעביד ליה שתי קדושות

והכא עביד ליה קדושה אחת אלמא בהדיא מטעם קדושה אחת אסר ליה ולא מטעם הכנה והא דפסקינן כרב היינו באיסורי הכנה ומהאי טעמא נמי כי מיקלע שמחת תורה בא' בשבת שרי אתרוג באכילה אע"ג דבשבת אסור דשתי קדושו' הן והכנה אין כאן וה"ר ברוך בעל התרומות ז"ל כתב דרב חסדא לטעמיה דלית ליה הכנה בפ' בכל מערבין הלכך מפרש טעמיה דרב משום קדושה אחת אבל לדידן דאית לן הכנה אין מחלפין שיטתי' דרב וטעמא משום הכנה שיותר טובות הן להדליק כשהודלקו כבר וכבה הלכך בשבת ויום טוב ושני ימים טובים של ר"ה אסור להדליק בלילי יו"ט שני הפתילות שכבו בראשונה אם לא שנדלקו ונכבו בחול דהשתא הוכנו מערב יו"ט :

דף ב.

אסור להסיק ביו"ט שני של ר"ה הלפידים שכבו ביו"ט ראשון וכן בכל יו"ט שאחר השבת אסור להסיק באותן שכבו בשבת אא"כ ירבה עליהן עצים אחרים ויבטלם ברוב ובלבד שלא יגע בהן עד אחר שנתבטלו ברוב ובשאר יו"ט מותר:

לשון ריא"ז

שבת ויו"ט הסמוכים זה לזה ביצה הנולדה באחד מהם אסורה בשניהם לפי שאין שבת מכין ליו"ט ולא יו"ט מכין לשבת שיורי מדורה ושיורי פתילה ושמן שכבו בשבת יש שאוסרין להדליק בי"ט מכח תלמוד ארץ ישראל ומז"ה מתיר וכן נראה בעיני כמבואר בקונט' הראיות. הבא בספינה מחוץ לתחום בשבת נראה בעיני שכשם שאסור לירד בשבת כך אסור ביום טוב שלאחריו כמבואר בקונט' הראיות:

אבי"ה אסר אפי' התבשיל שנעשה בספק ביצה שנולדה ביו"ט וכן כתב הר"ם מרוטנבורק ולפי מה שפי' ר"ת הא דאמרינן דבר שיש לו מתירין לא בטיל דוקא שהוא בעין אבל טעמא בטל בששים נראה שהתבשיל מותר כיון שלא נתכוין לבטלה:

לשון ריא"ז

נתערבה באלף כולן אסורות לפי שאין אסורה אלא ביו"ט אבל במוצאי יו"ט היא מותרת וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף אינו בטל ביצה טריפה שנתערבה בביצי' של היתר בטלה ברוב שכל דבר שאין לו מתירין ולא נתן טעם האיסור בהיתר בטל ברוב והוא שלא יהיה האיסור דבר חשוב שהוא מיוחד למכור במנין או תתיכה הראויה לכבד בה האורחים כמו שמבואר בפרק גיד הנשה שדבר חשוב אינו בטל אפילו באלף וכן חבילי תלתן של כלאי הכרם שהן אסורין בהנאה שנתערבו באחרים ואחרים באחרים כולם

ידלקו ואע"פ שכלאי הכרם בטלין בא' ומאתים הואיל וחבילים מיוחדים למכור במנין אינן בטלין כל עיקר:
ובלבד שלא יגע בהן עד שיתבטלו ברוב וה"ר יחיאל כתב שאם נפלו בתנור בשבת אסור להסיקן ביום טוב שלאחריו אפילו על ידי בטול ברוב ולא דמי לנשרו ביו"ט דבההיא ליכא אלא איסור דרבנן גזירה שמא יעלה ויתלוש אבל הנך שנשרו בשבת אסורין מדאורייתא ביו"ט משום הכנה ובאיסור דאורייתא אין מבטלין איסור:

לשון ריא"ז

וכן עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן ביום טוב וכן פירות הנושרים בשבת או ביו"ט אסורין באכילה גזירה שמא יעלה ויתלוש אפילו לטלטלן אסור וכבר ביארנו זה במסכת שבת בפרק מפנין וכן משקין שזבו מן הפירות אסורין שמא יבא לסחוט כמ"ש בהלכות שבת וכשם שאסורין בשבת כך אסורין ביום טוב ולפי זה נראה שאסור לסחוט בוסר ופרישין וכיוצא בהן ביום טוב כמבואר בקונטרס הראיות בפרקין ובריש אין צדין:
עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביו"ט מרבה עליהן עצים מוכנים ומסיקן לפי שאיסור מוקצה מדברי סופרים הוא ומותר לבטלו לכתחלה ונראה בעיני שלא נאמר כן אלא באיסור מוקצה שאינו דומה לאיסור תורה אבל בשאר איסורין של סופרים הדומין לאיסור תורה כגון בשר עוף בחלב אין מבטלין בו איסור לכתחלה שמא יקלו אפילו בבשר בחלב של תורה כמבואר בקונטרס הראיות ואע"פ שאיסור יו"ט דבר שיש לו מתירין הוא ואינו בטל הואיל ועצים הללו נשרפין ואינן עומדין בעין בטלים הם ברוב:

דף ב:

רבינו פוסק דבני ארץ ישראל צריכין לעשות ר"ה שני ימים ורבינו אפרים תלמידו נחלק עליו וכתב דהני מילי בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה אבל עכשיו שאנו סומכין על סוד העיבור חזר כל ארץ ישראל להיות בית הוועד שאין להן ספק בקדושת היום ואין להם לשמור אלא יום אחד וכ' בעל המאור ז"ל כדברי רבינו אפרים ז"ל ועוד כתב שכן נהגו בא"י כל סדורות שהיו לפנינו עד עתה חדשים מקרוב באו לשם מחכמי פרובינצא"ה והנהיגום לעשות שני ימים טובים בר"ה על פי הלכות רב אלפס ז"ל והביא ראיה שלא היו עושין מתחלה אלא יום א' משאלה ששאל רבינו נסים גאון את רב האי גאון ז"ל למה אמר אדונינו שבני ארץ ישראל תופסין ר"ה שני ימים הלא אנו רואים עד עתה שאין תופסין אלא יום אחד והשיב בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה אין מקום הוועד עושין אלא יום אחד אבל חוץ לתחום נוהגין שני ימים ושולחים שלוחים בכל מקום באיזה יום

קדשו בית דין את החדש ובכל מקום ששלוחי בית דין מגיעים אין נוהגין שאר המועדות אלא יום אחד ואשר אמרתם בעבור א"י ביו"ט של ר"ה כך אמרנו כדי שיעשו כמנהג הראשונים ולא ישנו ממנהג אבותיהם נוחי נפש וכתב הרא"ש זצ"ל כדברי רב אלפס דמדביצה אסורה גם צריכין לעשות שני ימים דר"ה דחד טעמא לתרוייהו דכלום אסר רבא ביצה אלא משום דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה סמוך לחשיכה שלא היה שהות ביום לקבל עדותן משלימים אותו היום קדש ולמחר מקבלין עדותן ועושין אותו היום קדש והוי קדושה אריכתא מטעם זה נמי אנו צריכין לעשות שני ימים וא"ת כיון דבקיאינן בסוד העיבור לעולם לא יארע לנו דבר זה שנצטרך לעשות שני ימים טובים ראש השנה כי אנו בקיאין בסוד העיבור וקובעין ר"ה ע"פ החשבון ביום שהעדים ראויין לבא א"כ מהאי טעמא תהא ביצה מותרת אלא ודאי מדאסר רבא ביצה לבני דורו שהיו בקיאין בסוד העיבור אלמא טעמא דידיה מדביצה אסורה בזמן שמקדשין ע"פ הראייה מטעמא דקאמר גם בזמן שאין מקדשין נמי אסורה כדאמרינן בשני ימים טובים של גליות הזהרו במנהג אבותינו דילמא גזרי גזירה ואתי לקלקולי וזה הטעם עצמו שייך למימר בשני ימים טובים של ר"ה בארץ ישראל :

דף ג.

כתב הטור ואפי' אם יכולין להשהותו עד למחר שלא יסריח ורש"י פי' דלא שרי אלא היכא דאישתהי כגון שמת בשבת שלפני יו"ט וכ"כ בה"ג דלא שרינן ליה אלא אי הוה מסריח אי משהינן ליה עד למחר והרא"ש כתב כסברא ראשונה:

כ' הר"ר יחיאל הלוי שישראל יכולין להוליכו דמתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וכן כתב הרא"ש והרמב"ן אוסר דלא שרינן ע"י מתוך אלא בדבר שיש בו צורך היום להנאת הגוף ממש והוצאת המת דומה לטלטול אבנים:

סמ"ג כ' באורך פלוגת' דר"ת ור"י והר"ר יהוד' והר"ר יוסף אחיו בזה ומסיק כר"ת דבזמן הזה לא יתעסקו בו ישראל ביו"ט ב' ורבינו כתב דביו"ט ב' יתעסקו בו ישראל. וה"מ שרוצי' לקוברו בו ביום אבל אם אין רוצים לקוברו בו ביום אין עושין לו שום דבר איסור מלאכה ואפי' ע"י נכרי אבל טלטול שרי ונראה שהכיפה שבונין על הקבר שאין לבנותה ביו"ט דכיון שנקבר בקבר למה יחלל יו"ט שלא לצורך אלא יכסו הקבר בנסרים ועפר עד אחר המועד וטוב למעט באיסו' דאורייתא:

כתב בה"ג מותר ללות המת ביו"ט ראשון בתוך התחו' וביו"ט שני אפילו חוץ לתחום והרמב"ן היה מסופק אם מותר לחזור למקומו או אם נאמר שאין לו אלא אלפים ממקומו

ואם אותם אלפים נבלעים בתוך תתומו יחזור למקומו:
מעשה שמת תינוק בן ל' יום ביום טוב ב' ואמר הריב"ם כיון שלא היה ודאי ידוע שכלו לו חדשיו אין דינו כשאר מת לחלל עליו יו"ט ור"י בן רבינו יעקב הלבן אומר כיון שרוב נשים יולדות ולד של קיימא דינו כשאר מת :

לשון ריא"ז

מת ביו"ט ראשון יתעסקו בו עממין ולא ישראל ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בב' יו"ט של ר"ה שהרי יום ב' מדברי סופרים ואין עושין יו"ט שני אלא מפני שפעמים היו מקדשין בירושלים יום ב' אפילו אם הוצרך לתקן לו תכריכין או לתלוש לו הדם מן המחובר עושין לו ביו"ט ב' הכל ע"י ישראל לפי שיו"ט ב' כחול עשאוהו אצל המת בין שמת ביום א' ונשתהה בב' בין שמת ביום ב' עצמו ונראה בעיני שאם היו הקברות חוץ לתחום מוליכין אותו לבית הקברו' וחוזרין למקומן והרי הן כאילו לא יצאו כמבואר בקונטרס הראיות:

דף ג:

נ"ל דדעת רבינו לפסוק כר' יוחנן לפי שרב ורבי יוחנן הלכה כר"י יוחנן אולם באשר"י פסק דדעת רבינו הוא לאסור אפרוח שנולד ביו"ט ועגל דשרי דוקא בעומדת אמו לאכילה אבל עומדת לגדל ולדות אסור לדברי רבינו וכן לדעת מיי' דפסק במוקצה כרבי יהודה ביו"ט ולדעת ר"י ור"ת וסמ"ג אפילו עומדת לגדל ולדות שרי ואם נולד בשבת כתב הר"ר אפרים שאסור ביו"ט שלאחריו משום הכנה וב"ה והרא"ש כתב שמותר דלא שייך הכנה בלידות העגל וצ"ע בסמ"ג דס"ל כר"י ור"ת בענין מוקצה ואפ"ה נראה מדבריו דלא שרי לשחוט העגל שנולד ביום טוב אא"כ היה מוכן אגב אמו וזה כדברי רבי יהודה כמו שכתב הטור וצ"ע:

לשון ריא"ז

אפרוח שנולד ביו"ט אסור לשוחטו ביו"ט וכן אסור לטלטלו אבל עגל שנולד ביום טוב מותר לשוחטו ולאוכלו שהרי עד שלא נולד היה ראוי בשחיטת אמו ואפילו אם נולד מן הטרפה מוכן היה עם אמו להאכילו לכלבים שבשר הטרפה לכלבים הוא עומד:
כתב הרשב"א כל שיש לה חלבון וחלמון אף על פי שהיא מעורה בגידין הרי זו גמורה אין לה אלא חלמון עדיין בשר הוא. ורש"י פי' כשגמר החלמון ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל של הבצי' המחובר באשכול שרי ויראה מדבריו שמתיר אפילו אין לה עדיין חלבון:

דף ד.

נראה מדברי רבינו דאינו שוחט לכתחילה אא"כ יש לו עפר מוכן מאתמול וכ"כ מיי' אבל סמג ור"ת כתבו דאם יש דקר נעוץ ועפר תיתוח בענין שא"צ לחפור מצי שחיט לכתחלה אפי' לא הזמינו אתמול ולרבינו לא מצי למעבד כן אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא סגי לשחוט בלא עפר מוכן:

לשון ריא"ז

לא ישחוט אדם חיה ועוף ביו"ט אא"כ יש לו עפר מוכן מערב יו"ט לכסות דמן שהעפר מוקצה הוא כמו האבנים שהם מוקצים בין בשבת בין ביו"ט לפיכך צריך להזמין העפר מערב יו"ט ולומר זה אני רוצה לכסות בו אפי' היה לו דקר נעוץ בעפר תיחוח מערב יו"ט ואסור לכסות אותו בעפר שלא הוכן לכך ואם שחט יחפור בדקר ויכסה והוא שהיה לו עפר תיחוח אבל אם לא היה לו עפר תיחוח לא יחפור כל עיקר שמא יכתוש הרגבי' וכתיש' הרגבים אסור ביו"ט:

כתב הרא"ש ז"ל ותימה מהא דרב אלפס ז"ל דכ' כל המשניות כצורתן ולא הביא הך גמרא דמוחלפת השיטה וה"ר יוסף פירש דלא מהפכינן מלתייהו כלל דבית שמאי ניחא כדקאמר תלמודא שאני הכא דאיכא דקר נעוץ והא דקאמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ה"פ החליפו בית הלל שיטתן להקל בסילוק תריסין טפי מאחריני משום דהוי צרכי רבים ואין רוב צבור יכולין לעמוד בה:

לשון ריא"ז

ואם ראו לצלות בו ביצה מותר לכסות לפי שלא יצא מכלל אש וראוי לטלטלו לכל דבר ובתלמוד ארץ ישראל מפרש ואם שחט ואין לו עפר מוכן לכסות בו מותר לכסות באפר שהוסק ביו"ט ואע"פ שאינו ראוי לצלות בו ביצה ונראה בעיני שכל זה הוא לפי דעת האוסרי' הנולד ביו"ט אבל לדעת המתירים ומדמי יו"ט לשבת ה"ז מותר לשחוט בו לכתחילה ולכסות באפר שהוסק ביו"ט אע"פ שאינו ראוי לצלות בו וכן עיקר כמבואר בקונטרס הראיו':

לשון ריא"ז

והוא שהיה הדם בזוית אחד אבל אם היה באמצע החצר שמלכלך חצרו הרי זה כדבר מאוס וכגרף של רעי וראוי לכסותו בעפר מוכן ואפי' אם הים דם בהמה כמו שביאר מז"ה ואם לא היה העפר מוכן וכן אם היה לו דקר נעוץ בעפר תיחוח מעיו"ט לא יכסה בו דם כוי ששוחטו ביו"ט אע"פ שהיה באמצע החצר:

דף ד:

נראה מדברי רבינו דמיירי היכא שיש לו עפר מוכן דהא לדידיה לא מצי לשחוט לכתחילה אא"כ יש לו עפר מוכן כדלעיל וכן הוא דעת מיי' והטור הביא דוקא דברי מיי' והשיב עליהם ונ"ל דאם יכול לכסותו בדקירה אחת כיון ששחט כבר מותר אפילו אין לו עפר מוכן רק שיהיה לו דקר נעוץ מבעו"י אמנם אם הטעם הוא משום טרחא אי אפשר לפרש כן:

לשון ריא"ז

וכן אם שחט ביו"ט בהמה חיה ועוף ונתערב דמן זה בזה אסור לכסותן ביום טוב ואפי' שחט בעפר מוכן ואם היה באמצע החצר מכסין אותו בעפר מוכן אבל אין מכסין אותו בדקר נעוץ אלא דם חיה ולא דם בהמה ואם יכול לכסותן בדקירה אחת מותר שהרי דקירה זו לדם חיה היא צריכה:

ועיסה שנילושה מערב יו"ט בא"י לכ"ע אסור להפריש ממנה חלה ביום טוב אבל בחו"ל דקי"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש רק שישייר ממנה מעט יותר מן החלה פסק רבינו חננאל שיכול להפריש ורבינו וכן רש"י פסקו שאין להפריש ורבינו חיים כתב בשם רש"י דאפילו מה שאוכל ומשייר תחילה הרי בכלל אין מגביהים תרומות ומעשרות וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא טוב שלא להפריש אלא אוכל ומשייר:

לשון ריא"ז

גלגל עיסה מערב יו"ט מפריש ממנה חלה ביו"ט לפי שחלה צריך להאכילה בו ביום לכהן בד"א בחלת תו"ל שאינה נאכלת שאם רצה אוכל והולך ואח"כ מפריש אבל בחלת א"י שהיא נאכלת ואינו יכול לאכול בלא הפרשה אסור להפרישה ביו"ט כמבואר בקונטרס הראיות:

דף ה.

כתב הרא"ש תרי לישני איכא בגמ' אליבא דרב חנן בר אמי לחד לישנא מודה ב"ה דבר"ה אסור ולחד לישנא שרו ב"ה אפילו בר"ה ופסקו הגאונים ז"ל דכרבנן עבדינן לקולא ולכך לא הביא רב אלפס אלא המשנה כצורתה משום דסבירא ליה דב"ה מתירין בכל מקום:

וכן כתב מיי' דאסור לטלטלו וטור או"ח סימן ש"ו מתיר לטלטלו אף בשבת וצ"ע בדברי הטור כי בהלכות יו"ט סימן תקי"ח כתב להדיא דסולם של עליה אסור לטלטלו אפילו בבית ועי' פרק חבית בין דברים שאסורים משום מראית העין:

לשון ריא"ז

אבל אם היה סולם של עלייה אסור להוליכו לשובך ואפי' להטותו מחלון לחלון שהרואה אומר להטיח גגו הוא צריך ויש שאוסרים אפי' ברה"י שכל דבר שאסור מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור ולי נראה שלא אסרו אלא ברה"ר אבל ברה"י מותר כמבואר בקונטרס הראיות ובענין זה ביארתי בפרק חבית שנשברה:
וכן כתב מיי' דכל יוני שובך ועלייה וצפרים שקננו בטפיחים מועיל להו זימון ובטור כתוב דוקא לקטנים דא"צ צידה מועיל זימון אבל בגדולים דאסור לצודן אין מועיל להן זימון ואע"ג דגבי חיה שקננה בפרדס כתב רבינו הגדול שצריכה צידה ולא מועיל זימון היינו משום שצריכה צידה מעליא אבל יוני שובך לא צריכי צידה מעליא וזה הכרח דאל"כ תיקשי דידיה אדידיה:

דף ה:

ור"י אוסר אפילו לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו וכן כתב הטור בשם הרא"ש ופליג:
לשון ריא"ז
אבל לאחר שקצב עליו בשר אסור לטלטלו אפילו לישב עליו לפי שהוא כלי ואדם קפיד עליו ומייחד לו מקום ואסור לטלטלו בין בשבת בין ביום טוב:
לשון ריא"ז

ואם רצה למלוח בשר עליהן באויר בתוך ידו בענין שאינו נוגע בהן יש מתירין כיון שאין כאן הוכחה שעושה בשביל החלבים שיש לתלות שבשביל הבשר הוא עושה ויש אוסרים מדלא שרי אלא למלוח ע"ג העור מכלל דע"ג החלבים אסור בכל ענין משום דבמליחה מועטת סגי להו ואפילו במליחה לצלי הוי בהו כעבוד והכי מסתבר:
לשון ריא"ז
היו להן ציר באמצע אם היו של בעלי בתים הרי אלו אסורים בין ליטול בין להחזיר גזרו ציר שבאמצע משום ציר שהוא מן הצד ואם היו של חנוונים לא גזרו בהן משום שמחת יו"ט שצריכין לפתוח חנויותיהן ולמכור לרבים ומותרין בין ליטול בין להחזיר וכן ביאר מז"ה היו דלתות של כלים כגון שידה תיבה ומגדל הרי אלו מותרים לטלטל אפילו יש להן ציר מן הצד ואפי' של בעלי בתים שאין זה בנין וסתירה בכלים ואסור להחזירן שמא יתקע כמו שביארנו בפ' כל הכלים:
וכשם שמותר להוציא כך מותר להחזירו וכן אם צריך ללכת לביהכ"נ או לטייל לשמחת יו"ט ואינו יכול להניח קטן בבית יחידי יכול להוציאו עמו וכן מפתח שסגר בו האוכלין

שירא להניחו בבית יכול להוליכו עמו וכתב רבינו שמואל דוקא להוליכו בידו אבל ברצועה כדרך חול לא ואין נראה לחלק דלא מיחזי כ"כ עובדא דחול מה שהוא תלוי ברצועה וכן כל צרכי תכשיט יכול להוציא כדי להתקשט בו ביו"ט:

לשון ריא"ז

ולא התירו אלא שיש לו בהן צורך אע"פ שאינו צורך אוכל נפש אבל הוצאה שאין בה צורך כל עיקר כגון הוצאת אבנים וכיוצא בהן אע"פ שהיא מותרת מן התורה ע"י מתוך הרי היא אסורה מד"ס כמבואר בקונטרס הראיות ואפילו לטלטלן אסור שאסרו טלטול האבנים בשבת וביום טוב גזירה משום הוצאה. ומז"ה מתיר להוציא כלים ביו"ט אע"פ שאין לו שום צורך בהן אלא שהוא רוצה לשומרן ול"נ שלא התירו אלא הוצאה הצריכה לו כעין הוצאת קטן לולב ס"ת אבל הוצאה שאינה צריכה לו לא התירו כמבואר בקונטרס הראיות וכן מבואר בתלמוד של ארץ ישראל שלא התירו להוציא אלא מפתח של אוכלין אבל להוציא מפתח של כלים שאינן צריכים לו לא התירו:

פי' ר"ח קטן למולו לולב לצאת בו ספר תורה לקרות בו דטעמא דבית הלל דשרו מפרש בגמ' דמתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ולא שרי במתוך אלא דבר שהוא קצת לצורך כגון הנך שהן לצורך מצוה דאי לא תימא הכי האופה מיום טוב לחול לא ילקה וכן שריפת קדשים ביום טוב אמאי אסרינן בפרק כיצד צולין ובפרק במה מדליקין ומוגמר נמי אסרינן בפרק קמא דכתובות ולא שרינן ליה במתוך לפי שאינו שוה לכל נפש כל שכן דבר שאין לצורך היום במקצת ועולת נדבה נמי חשיב ליה צורך היום כדקאמר לקמן בפרק שני שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקן ומבשל גדי בחלב אמו ואכלו אע"ג דאסור מ"מ כיו דבאכילתו איכא שמחת יום טוב חשיב צורך היום וכן בבעילת מצוה שרינן במתוך בפרק קמא דכתובות משום דאיכא שמחת יו"ט והא דאסר לקמן בפרק שני לכבות את הנר מפני דבר אחר משום דהוי כעין מכשירין ורבינו תם פירש דלאו דוקא למולו אלא הוא הדין נמי אם צריך לילך לבית הכנסת או לטייל בשמחת יו"ט ואי אפשר לו להניח את הקטן יחיד בבית יכול הוא להוציאו עמו וכן להוליך ספרים עמהם לבית הכנסת ואף להחזירן דהתירו סופן משום תחילתן:

דף ו.

ומ"מ לוזים ובטנים שנשתברו ועדיין מעורבין בקליפיהן אע"פ שהפסולת מרובה על האוכל מותרין דלא מקרי פסולת מרובה כיון דאורחייהו בהכי והוא כמו שומר לפרי ולא דמי לעצמות וקליפין כיון שנפרד לגמרי מן האוכל:

לשון ריא"ז

ואם היה פסולת מרובה על האוכל אע"פ שהיה מועט בשיעור ומרובה בטורח כגון שהי' עפרורי' דק הרי זה בורר אוכל ומניח הפסולת וכ"ש אם היו הפסולת מרובה אפי' בשיעור שהוא נוטל האוכל ומניח הפסולת כמבואר בקונטרס הראיות:

דף ו:

סמ"ג הביא דעת ר"ח והשאלתות ורש"י דפליגי עם רבינו פ"ק דביצה גבי כתישת פלפלין ביו"ט דאינהו סברי דבעי שינוי כמו בשבת ורבינו התיר לכותשן בלא שינוי והטור כתב וז"ל תבלין או פלפלין נדוכין כדרכן לרב אלפס אפילו במדוך של אבן חוץ מן המלח שצריך שינוי שיטה קצת ומיהו אסור לטחון הפלפל בריחיים קטנים שלהם וכן כתב מיי' אבל לדעת התוס' גם פלפלין ותבלין צריכין הטייה אם יודע מעיו"ט כמה קדרות רוצה לבשל ואם אינו יודע שרי ושום וחרדל ושחלים אפילו אם יודע מעיו"ט שרי לפי שנפגמים ביותר אם שוחקין אותם מעי"ט:

לשון ריא"ז

תבלין נדוכין כדרכן ביו"ט אפילו במדוך של אבן והמלח אינו נדוך אלא על ידי שינוי או מטה המכתשת ודך בהטייה לפי שהמלח אינו מפיג טעמו ואם היה יודע מאתמול שהוא צריך לכרכום ביו"ט היה יכול לדוכו מאתמול ואם בא לדוכו ביו"ט צריך שינוי כמלח כמבואר בקונטרס הראיות ומותר לשחוק תבלין כדי לעשות קונדיטון ביו"ט שהוא יין המתובל בתבלין וזה מבואר בתלמוד ארץ ישראל:

דף ז.

ותלתא מיני בתלתא גברא בעיא ולא איפשטא ומיימון מתיר:

ומיי' אוסר בתבואה ולזה הסכים הרא"ש:

לשון ריא"ז

אבל לא תבואה מפני שצריך לטוחנה לעשות ממנה פת והרי הטחינה אסור ביו"ט ונראה בעיני שמשלחים שעורי' הראויי' לבהמה שמותר לטרוח בשביל בהמה כמבואר בקונטרס הראיות:

כ' הרא"ש ז"ל מדהביא רב אלפס ברייתא זו משמע דפסק הלכה כר"ש ולא ידענא טעמא מאי ובעל העיטור ז"ל כתב דטעמא דתנא קמא כדגרסינן בירושל' אתיא דר"ש בשיטת רבי עקיבא כמה דדריש ר' עקיבא לכל נפש אף אוכל נפש בהמה בכלל וכן סבר רבי

שמעון אף נפש בהמה בכלל ותנא קמא דאסר סבירא ליה כר' יוסי הגלילי ונראה לי דגמרא דידן פליגי אירושלמי דטעמא דרבי שמעון מפרש בגמ' משום דחזיא למיעבד מינייהו מאכל אדם וגם לישנא דמתניתין משמע דלא כירושלמי דמשמע דרבנן אסרי תבואה לפי שאינן ראויות למאכל אדם כקטניות והרמב"ם ז"ל פסק כתנא קמא וכן עיקר:

לשון ריא"ז

שלשה חלוקין הן בכלאים בגדים רכים שראוי לו להתכסות בהן אסור לו לאדם להציען תחתיו ואפילו היו עשר מצעות זו ע"ג זו וכלאים תחתיהן אסור לו לשכב עליהן גזרה שמא יעלה עליו והתורה אמרה ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך ואם אין ראוי להתכסות בהן כגון הכרים והכסתות אם היה מציען תחתיו ואין בשרו נוגע בהן מותר כמו שמבואר במסכת כלאים ואם היו קשין שאין ראוי להתחמם אע"פ שבשרו נוגע בהם מותר לפיכך הערולדין שמשימים כמין לבד קשה תחת פרסות הרגל אין בהם משום כלאים ולא התירו הקשין אלא להציען תחתיו אבל להתכסות בהן אסור שנאמר ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך שהרי בגדי כהונה קשין שהיה חוטן כפול לכ"ד חוטין ולא הותרו לכהני' אלא בשעת עבודה אבל שלא בשעת עבודה אסורין ללובשן כמו שמבואר בפ' ראשון של ערכין אבל מקפלין אותן ומשימין אותם תחת ראשיהם כשהיו ישנים כמו שמבואר במס' תמיד וכן ביאר מז"ה:

לבדין הקשין מותרים אפילו בלבישה כיון שאפי' לבישת הרכים אינו אלא מדרבנן:

דף ז:

לשון ריא"ז

בגד כלאים שצרר בו מעות או זרעונים ונתנם בחיקו מותר ואפי' שהזרעונים רכים הם ומתחמם בהם אין דרך חימום בכך ומותר ללבוש בגד כלאים כדי להבריח בו את המכס והוא שאינו מתכוין ליהנות בו כגון שהיה לבוש בגדים יפים ממנו שמתחמם בהן ומתכבד בהם וכל דבר שאינו מתכוין מותר וזה מבואר בפ' הגוזל ומאכיל וכן נראה בעיני שמותר לו לאדם ללבוש בגד כלאים כשהוא רוצה לקנותו וצריך לבודקו ולכסות על גופו שהרי אינו מתכוין ליהנות בו לפי שעה וכן ביארתי שם בקונטרס הראיות. כתב מיי' אין איסור כלאים אלא בגדים שהן דרך חמום כגון כתונת ומצנפת ומכנסיים ואבנט ושמלה ובגדים שהם מחפים בהן השוקים והידים וכיוצא בהן אבל צלצלים שעושין העם בבית יד שלהם לצרור בהן תבלין או מעו' או סמרטוט שנותנין על הרטייה ואספלנית וכיוצא בהן מותר:

צלצול של עור של משי שתולין בו צמר וחוטי פשתן מדולדלים על פני אדם להבריח בו הזבובים אין בו משום כלאים עד כאן:

כתב מיי' ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בה והרא"ש כתב שמותר אפי' אם בשרו נוגע בה ובלבד שלא יתננה על כתפו אפי' להוציא בה את הזבל ודוקא שהכלאים ניכרים וידועים בבגד אבל בגד שאבד בו כלאים ואין מקומו ניכר אסור לעשות ממנו מרדעת לאמור דכיון דאין מקומו ניכר שמא ישכח ויקח ממנו טלאים לתופרו ע"ג בגדו ולא ימכרנו לנכרי שמא יחזירנו וימכרנו לישראל:

דבר תורה לא הוי כלאים לרש"י אא"כ עירב הצמר והפשתן יחד וסרקן יחד במסרק וטואם וארגם יחד ולר"ת הוי כלאים דאורייתא אפילו סרק כל אחד ואחד לבדו וטואו לבד ושזרו לבד ואח"כ חברו ביחד על ידי אריגה או קשרם או תפרם יחד בשתי תכיפות והרמב"ם כ' צמר ופשתים שטואם ביחד ושוע אותן ועשה לבדין אין זה כלאים טרפן וטווה אותם כאחד וארג בגד מטווי זה ה"ז כלאים ע"כ ומיהו מדרבנן אסור אפילו אינו שוע וטווי ביחד הלכך הלבדין אסורין מדרבנן אע"פ שאינן טווים ולא ארוגין ביחד:

דף ח.

וי"א שצריך לעשות בו ג' סעודות וכ"כ מיי' והרא"ש לא נהיג כן ועי' פ"ו מהל' יו"ט כיצד היא השמחה ביו"ט אוכלים ושותים ושמחים ואין להתענות בו כלל ורב נטרונאי כ' ביום ראשון של ר"ה אסור לישב בו בתענית משום דמדאורייי' הוא אבל ביו"ט ב' ושבת לית בהו קושיא משום דעשרה ימים אינון משונין מכל ימות השנה לפיכך נהגו רבותינו לישב בהם בתענית בין בחול בין בשבת וכתב הרא"ש ודבריו תמוהים שאוסר להתענות ביו"ט ראשון של ר"ה והתיר להתענות בשבת ונראים דברי רב האי שכתב להתענות בשני יו"ט של ר"ה אנו רואים שיפה הוא שלא להתענות שכך אמרו פרנסי ישראל הראשונים לישראל לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וכן בשבת שובה אין אנו רואים שיתענה האדם שהרי ט' באב שהוא תענית חמור לא רצו לקבוע בשבת וכ"כ הרי"ץ גיאות שאין להתענות דעשי"ת איקרו ימי צום לא איקרו וכן יראה מהמדרש כי מי גוי גדול וכן איתא בירושלמי בר"ה מתריעין ולא מתענין:

לשון ריא"ז

אין לו לאדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה שהרי כתוב אחד אומר עצרת לה' אלהיכם וכתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם הא כיצד או כולו לה' או כולו לכם. ואם בא להתענות כל ימות השנה ואפילו ביו"ט כדי לעסוק בתורה הרשות בידו חוץ מיום

טוב של עצרת שנתנה בו תורה ויום הפורים שעיקר תקנתו לשמחה ולמשתה היא וכן ערב יוה"כ שהרי אמרו כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה ט' וי' וכן בשבתות של כל השנה שנא' וקראת לשבת עונג וזה מבואר בפסחי' בפ' אלו דברי' וכן נרא' בעיני שאסו' להתענו' בשבת שבין ר"ה ליוה"כ כמו שאסור להתענות בעי"ה ובשאר שבתות ויו"ט של ר"ה הרי הוא הרי הוא כשאר הימים טובים ואסור להתענות אלא אם הוא רוצה לקיים כולו לה' כגון שרוצה להרבות בתפלה ובתחנוני' ובת"ת כל היום שאין לו פנאי בשמחת אכילה ושתייה כדי שלא יבטל מתלמודו או מתפילותיו כמבואר בקונטרס הראיות ויש תימה על ריא"ז למה פסק כרבי אליעזר לגבי רבי יהושע:

דף ח:

אע"פ שהניח העירוב כתב הרא"ש שאינו יכול לבשל מיו"ט ראשון לשבת וכ"כ בעל העיטור:

לשון ריא"ז

ואינן נאסרין משום בישולי נכרי לפי שראויין לאכול בלא צלייה וכל דבר שהוא נאכל כמו שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים ואם עשאן נכרי כסא דהרסנ' שמערבין בהם קמח אסורים משום בישולי נכרי' שהקמח אינו נאכל כמו שהוא חי (ואין) [ויש] בו משום בשולי נכרים ואין ראוי לערב בהם וכן נראה בעיני לומר בפת של נכרי שאוכלים אותה במקום שאין פת ישראל מצויה ואם נילושה העיסה בבצים או שמעורבים בה דגים או כל דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי הרי הוא אסור כמבואר בקונטרס הראיות:

מכאן אנו למידים ליקח מן הנכרי פת הנילוש מן הבצים שקורין אובלייי"ש וקנשייא"ש דלמאי ניחוש לה אי משום פת הא חכמי' התירו' ואי משום ביצים ששלקו בו הא אמרינן הכא דקימחא עיקר וגם אין לחוש שמא הביצים הן מעופות טמאים או שמא יש בהן דם או שמא של נבלה וטריפה הם דאזלינן בתר רובא וגם אין לחוש שמא נילושה בביצים טרופים מהאי טעמא ומיהו פשטידא של דגים שאפאן נכרי אין להתיר דיש בה משום בישולי נכרי הואיל ונבלע השומן של דגים בתוך העיסה אע"פ שהעיסה אין בה משום בישולי נכרי' דהא התירו הפת וגם השמנונית שנבלע בה אינו בעין מ"מ קודם שנבלע בעיסה הוה בעין והיה נאסר נמצא שהעיסה בלועה מן האיסור דרבנן ואותה נילו"ש נראה דמיקרו שלקות מדלא מברכין עלייהו ברכת המוציא ויש בהו משום בישולי נכרי דליכא תורת פת עלייהו ומיהו אמר מהר"ר יחיאל ז"ל דמכל מקום אין בהן בשולי נכרי'

כיון דדרך אפיית פת עביד להו ועוד דאי קבע סעודה עלייהו מברכין ברכת המוציא אלמא פת נינהו:

ומי הוא זה הנקרא גדול גבי עירוב יש בו מחלוקת ועי' בעירו' בפרק חלון:

וכן כתב ר"י שמזכה ע"י אשתו והרא"ש כ' שאינו מזכה על ידה וכן כתב ב"ה וז"ל ולי נראה דאין מזכה ע"י אשתו דהא דאמרינן גבי עירובי חצירות דמזכה ע"י אשתו מוקי לה בשילהי נדרים בשיש לה בית באותה חצר דמיגו דזכיא לנפשה זכיא נמי לאחרינא אבל אין לה בית באותה חצר לא דיד אשה כיד בעלה ובעירובי תבשילין אין אדם צריך לזכות לאשתו ולבני ביתו אלא כשהוא עירב [כולן מותרין] וכיון דאינה צריכה לזכות אין מזכין על ידה מידי דהוה אערובי חצירות כשאין לה בית וחצר ומה שמזכה ע"י בנו ובתו הגדולים היה אומר ר"ת דלר' יוחנן דאמר גבי מציאה בפרק קמא דבבא מציעא לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש אלא קטן ואינו סמוך על שולחן אביו הוי גדול וגדול הסמוך על שולחן אביו זהו קטן הוא הדין הכא נמי ואין לזכות העירוב ע"י גדול הסמוך על שולחן אביו דידו כיד אביו ועבדו ושפחתו העברים אע"פ דסמוכין על שולחנו לא הויא ידם כידו דדוקא גבי בנו גדול הוא דאמר ר' יוחנן דידו כיד אביו לפי שרגיל להיו' תמיד סמוך על שולחנו אבל נכרי הסמוך על שולחן בעל הבית אין מציאתו של בעל הבית ואפילו אוכל אצלו בחנם וכל שכן עבדו ושפחתו העברים דבשכרן קאכלו:

דף ט:

כתב מיי' דוקא בזמן שב"ד מקדשים ע"פ הראיה ובני גליות עושין שני ימים מספק אבל האידנא שבני א"י סומכין על פי החשבון ואין אנו עושין שני יו"ט מספק אלא משום מנהג וכדשלחו מתם הזהרו בב' יו"ט של גליו' משו' מנהג אבותיכ' אע"ג דבקיאינן בקביעא דירחא לפיכך אין מערבין בתנאי בזמן הזה לא עירובי חצירות ולא עירובי תחומין ולא שתופי מבואות והרא"ש לא כ' כן:

כתב הר"ר אפרים דוקא (דלית) [דאית] ליה מידי דבשיל מאתמול אבל אי (אית) [לית] ליה מידי דבשיל מאתמול לא מהני תנאה ונראה שאין צריך וכן כתב ב"ה ודוקא בב' יו"ט של גליות יכול להניחם על תנאי אבל ביו"ט של ר"ה לא:

אסור לבשל ביו"ט אלא כדי צורך הוום אבל מיו"ט לחבירו או מיו"ט לשבת אסור אבל ממלאה אשה הקדרה מבשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכ' אחת מפני שהתבשיל מתוקן יותר כשיש הרבה בקדרה וי"א דאפילו אמרה בפי' שהיא רוצה אותה לצורך מחר שהוא מותר ויש אוסרין ונראה שהוא מותר כיון דטעם ההיתר מפני שהתוספת גורם

טעם בתבשיל א"כ אפילו פירשה בפי' נמי מותר כתב ב"ה דוקא קודם אכילה יכולה להרבות בבישול אבל לאחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר אוכל ממנו כזית דאין לך הערמה גדולה מזה:

פרש"י דוקא להם שתנוריהם היו קטנים והיו מדבקים הפת בדופנותיהם ומתוך שהוא מלא אין מקום לחומו להתפשט והפת נאפה יפה אבל בתנורים שלנו אין לאפות יותר ממה שצריך:

אסור לגבל טיט לטוח בו התנור אבל יכול לקחת מהטיט שעל שפת הנהר לטוח בו ובלבד שיחדו [לכך] מעיו"ט שיציין אותו ואפר מותר לרש"י לגבלו ולטוח בו ולר"י אסור אא"כ נתן עליו מים מאתמול ור"ת פירש דאפר נמי אסור לגבלו ופי' הוא אפר מותר פי' להניחו על פי התנור כדי שישמור חומו אבל עפר אסו' להניח עליו:

לשון ריא"ז

וכן ממלאה אשה את התנור פת אע"פ שאינה צריכה לכולו בין ביו"ט הסמוך לחול בין ביו"ט הסמוך לשבת כמבואר בקונטרס הראיות:

ואפילו בביתו יכולים לבשל דאחר שנתנו להם במתנה קנו אותו וב"ה כתב מסתברא אחרי' שלא הניחו עירוב אופין ומבשלין למי שהניחו עירוב דשלוחו של אדם כמותו ולא נהירא דבהדיא גרסינן אינו אופה לאחרי':

לשון ריא"ז

עבר ואפה במזיד מיו"ט לשבת הרי זה אסור כדרך שאסרו במערים כדברי מז"ה וי"א שלא החמירו במזיד כמו שהחמירו במערים ואע"פ שהמערי' אסור המזיד מותר שאין תוששין שמא יעבור במזיד כמו שעוברים המערימין וכך הוא שיטת התלמוד וכן עיקר כמבואר בקונט' הראיות. ונראה בעיני שאם עבר ואפה מיו"ט לחבירו בב' יו"ט של גליות מותר באכילה שהרי הוא כאופה מיו"ט לחול ובב' יו"ט של ר"ה אסור לפי ששניהם קודש וחמור הוא מהאופה מיו"ט לשבת לפי שאינו יכול לאפות ביום שני עצמו כמבואר בקונט' הראיות:

ועירוב זה פירש ר"ת שצריך לעשותו מפת וממיני תבשיל פת לאפות עליו ותבשיל לבשל ור"י פירש דסגי בתבשיל לבד וה"ר שמשון הזקן כתב כר"ת וכן בה"ג וכן נהגו:

לשון ריא"ז

שאם הוצרך לאפות פת ביו"ט לצורך השבת צריך לערב בפת כדי להתיר אפיית הפת ובתבשיל כדי לבשל וכך היא שיטת בעל הלכות ומז"ה אומר שאינו צריך לערב אלא

בתבשיל בלבד והותר באותו עירוב לאפות פת ולהטמין חמין ולבשל כל מיני חבשילין מיו"ט לשבת וכן הוא דעת המפרשים וכן עיקר כמבואר בקונט' הראיות:

דף י.

והרא"ש כתב איכא לאיסתפוקי במילתיה דאביי אי בעי למימר גומר עיסה זו שהתחיל בה ושוב לא יבשל ולא יטמין וכן אם התחיל לבשל תבשיל אחד יגמרנו לבד או שמא כיון שהתחיל להתעסק בא' מצרכי שבת בעוד העירוב קיים גומר כל צרכי שבת והל' משמע כן דקאמר גומר דמשמע כל צרכי שבת דאי אעסה לחוד קאי הל"ל גומרה והדבר שקול עד יבא מורה צדק:

כתב הרא"ש והביא רב אלפס טעמא דרב יוסף דאמר משום סחיטה וטעמא דרב ביבי דאמר גזירה שמא ישהא ושביק טעמא דרבה דאמר גזירה שמא יעבירנו ד"א ברשות הרבים וטעמא דרבא משום דנראה כמתקן ותמהני למה האריך לפרש משנה זו מה שייך טבילת כלים האידנא ועוד לפי הטעמים שכתב מותר להטביל כלים חדשים ביום טוב הלכך נראה דטעמא דרבה עיקר דהילכתא כוותיה לגבי דרב יוסף וכן מצינו זה הטעם גבי שופר ולולב ומגילה וכן רבא בתראה הוא ומאלו שני הטעמים אסור להטביל כלים חדשים ביום טוב:

דף י:

ובכה"ג התיר אם אינן מקפידין וכן כתב מיי' בני חיל שנתנו קמח שלהם לישראל לאפות להם אם אינן מקפידין שהישראל אוכל ממנו מותר לאפות להם ואינו כך לפי גירסת הגמ' שלנו:

כתב מיי' אבל אם בא הנכרי מאליו אוכל עמו שכבר הכינוהו ואינו נראה דאע"פ שכבר הכינוהו אכתי איכא למיחש שמא ירבה בשבילו אם הוא חשוב וראוי לכך אלא צריך שיאמר לו אם יספיק לך במה שהכננו לעצמינו בוא ואכול והטור כתב דוקא להזמינו אסור דכיון שרוצה לכבדו חיישינן שמא ירבה בשבילו אבל לעבדו ושפחתו בביתו וכן שליח השלוח לו מותר להאכילם עמו ולא חיישי' שמא ירבה בשבילם:

ודוקא דברים שהם צורך אוכל נפש אבל שאר כל מלאכות אסורין ביו"ט ולוקין עליהם וקצירה וטחינה ובצירה וסחיטה אע"פ שהן אוכל נפש אסרו תכמים ופר"י הטעם בשביל שאדם רגיל לקצור שדהו ולבצור כרמו כאחד ולדרוך כל ענביו ולטחון הרבה ביחד וחשו חכמים שאם היו מתירין ביו"ט היה קוצר כל שדהו ובוצר כל כרמו ודורך כל ענביו

וימנע משמחת יו"ט וכן צידה אסרו שפעמים שתעלה במצודתו דגים הרבה ובירושלמי מסמך להו כולהו אקרא:
ודוקא בישול ואפיה אבל לטלטל מזונות וליתן לפניהם מותר אפי' בשבת ואבי"ה והר"ז הלוי כתבו שמותר לבשל לצורך כלבי' ולא נהירא להרא"ש:
והר"ז הלוי ז"ל הקשה על דבריו מהא דא"ל אביי לרב יוסף לרבי יוסי הני סופלא לחיותא היכי שדינא להו ביומא טבא ואיצטריך לשנויי ליה בשנויי דחיקא ודלא כהילכתא והא דמשני ליה רטיבתא חזי להיסק גדול דלאו כהילכתא כדאמרי' בחיזרא והילכתא יבישתא שרי רטיבא אסיר ובהדיא תנן מחתכין את הנבילה לפני הכלבים ואפי' בשבת וצדין חיה ועוף מן הביברין ביו"ט ונותנין לפניהן מזונות וקודר אדם קב או קביים ונותנו לפני בהמתו ואינו חושש ומתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין את הכיפין ו מ ה ל ק ט י ן לתרנגולין ונותנין מים למורסן ונותנין מים לפני אווזין ותרנגולים ולפני יוני הרדסיאות וכל אלו מותרין בלא אגב ריפתא דלא כרבי יוסי הגלילי והיאך אפשר לדחות כל אלו מפני משנה יחידאה דעיסת כלבים שנשנית כרבי יוסי הגלילי אגב גררא דעירוב ושיתוף וברכה וזימון וחלה ומצה ועוד י"ל דמודה רבי עקיבא בעיסת הכלבי' כיון דאפשר לכלבים בעיסה בלא אפייה לא טרחינן להו במלאכה יתירתא אלא בזמן שהרועים אוכלין ממנו מכל זה נראה לנו שהלכה כמאן דאמר אפילו נפש בהמה במשמע ולא ידענא מה הביא מכל אלו המשניות ראיה לר' עקיבא אטו מי איכא מאן דפליג בטילטול מזונות ליתן לפני בהמה אפילו בשבת והרב אלפסי ז"ל פסק כרבי יוסי הגלילי שאסור לבשל ולאפות ביו"ט לצורך בהמה ומתוך קושיא דסופלי עלה בלבו דר' יוסי הגלילי אסר אף לטלטל מאכל בהמה וזה אי אפשר לומר כדפרישית וגם בית הלל דרשי לעיל לכם ולא לנכרי לכם ולא לכלבים ואינהו אמרי בפרק נוטל מעבירין מעל השולחן פירורין פחות מכזית וכו' מפני שהן מאכל בהמה אלא צריך לומר כמו שפירש רשב"ם דסופלי לא חזי לחיותא אלא ע"י תיקון שמרככין אותו או שוחקין אותן אלא שלפעמים אוכלין אותו ע"י הדחק הלכך לר' יוסי הגלילי שאי אפשר לתקנו ביו"ט היכי מטלטלין להו למישדי לחיותא והלא מוקצין הן כיון דאינן ראויין לאכילה כי אם ע"י הדחק ומשני דחזו להסקה ופריך בשבת מאי ואפילו לרבי עקיבא אמר ליה דמטלטלינן להו אגב ריפתא פירש ריב"א כשאוכל הפירי זורק הגרעינין בפיו לתוך הסל כשהלחם בו אבל להניח לחם עלייהו כדי לטלטל אסור דלא התירו ככר או תינוק אלא למת בלבד:

דף יא.

ור"י אסר לרחוץ כל גופו אף בחמין שהוחמו מערב יו"ט ולזה הסכים הרא"ש:

לשון ריא"ז

אבל מותר לרחוץ כל גופו בחמין שהוחמו מערב יו"ט והוא שלא ירחץ במרחץ שאסור ליכנס ביום טוב במרחץ אפילו להזיע כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש ז"ל בגמרא אמר רב הונא מי שלא הניח עירוב תבשילין אופין לו פת אחד ומבשלין לו קדירם אחת ומחמין לו קיתון אחד ומדליקין לו את הנר ויש אומרים אף צולין לו דג קטן יש מדקדק מדקתני אופין לו ומבשלין לו משמע דאחרים עושין לו אבל לא הוא עצמו וליתא דאם יש אחרים שעירבו יקנה להם קמחו ויעשו לו כל צרכיו ועוד מאי קאמר משום כדי חייו שרו ליה רבנן מה הוצרכו להתיר זה כיון שיכול להקנות להם קמחו הלכך מיירי בדליכא מאן דעירב ומשום כדי חייו התירו לעשות דבר מועט ואופין ומבשלין אבני ביתו קאי וכן משמע בירושלמי דקאמר לא [עירב ולא] עירבו לו אחרים רבי יצחק אומר צולה לו דג רב הונא אומר מחמין לו חמין שמואל אומר מדליק לו את הנר ומדקאמר מדליקין לו את הנר משמע מי שלא עירב אף להדליק אסור ומדליקין לו את הנר דקאמר היינו נר אחד כמו פת אחד וקיתון אחד אע"פ שלא פי' כן לכן נהגו כשמניחין עירוב לומר לאפויי ולבשולי ולאדלוקי ולאטמוני ואע"פ דפרישית לעיל שלא תיקנו אלא לעיקר סעודה היינו דאין צריך לעשות העירוב אלא מפת ותבשיל שהוא עיקר סעודה אבל צריך להזכיר כל דבר שאסור לעשות בלא עירוב:

דף יא:

והטור כתב שאם א"א להציל הקדרה מעשון בלא כבוי מותר לכבותה:

לשון ריא"ז

וכן מותר לכבות את הבקעת שלא יתעשן הבית או שלא תתעשן הקדרה ואם בשביל לחוס על הבקעת אסור:

ואסור ליקת פתילה מנר הדולק אפילו ליתנה בנר אחר שהרי מיד כשמוציאה מכבה אותה ומאי נפקא מינה כשידליקנה אח"כ ונר של שעוה שרוצה להדליקו ביו"ט וחס עליו שלא ישרף כולו יכול ליתן סביביו דבר המונע מלישרף בענין שיכבה כשיגיע שמה דגרם כיבוי מותר:

כתב הרא"ש ז"ל הא דחשיב ליה מכבה היינו משום דכשממעט השמן ומרחיקו מפי הנר שהוא דולק מיד כהה אור הנר ואין דולק יפה כבתחילה והוה ליה מכבה אין לפרש

משום שממהר כביית הנר כשיכלו השמן דהיינו גרם כיבוי שנחלקו ר' יוסי וחכמים דתנן עושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה ר' יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה וקי"ל כרבנן דגרם כיבוי מותר ומיהו ההיא דשפופרת ע"פ הנר דאסור דילמא אתי לאיסתפוקי מיניה היינו על כרחיך מפני שממהר כיבוי שאינו מכחיש מאור הנר כלל שהרי הנר לעולם מלא שמן כי מן השפופרת מטפטף תמיד לאור הנר אף אם יסתפק מעט משמן שבתוך השפופרת אינו מכחיש מאור הנר הלכך נראה לי טעמא דמסתפק מן הנר משום שממהר כיבוי ואף רבנן דרבי יוסי מודו בהאי גרם כבוי דחייב דעד כאן לא פליגי התם אלא משום דאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתגיע שמה הדליקה אבל הכא השמן והפתילה שתיהן גורמין את הדליקה והממעט מאחד מהן וממהר את הכיבוי חייב והיינו טעמא דנותן שמן בנר משום דמאריך בהבערתו דאילו לא נתן שמן בנר היה כבה כשיכלה השמן שבנר ומה שהוא דולק מכאן ואילך הוי כאילו הוא הדליקו וכן לענין כיבוי נמי ממהר הכיבוי ע"י שנסתפק מן הנר הוי כאילו כבה הוא:

דף יב.

צ"ע על זה דהא חכמים אוסרין ואולם הכרח לומר כן דהא רבינו פסק פרק המצניע ופרק כל הכלים דכיבוד שרי והוא עצמו תירץ בתשובה כי חכמים דהכא שאוסרין הם ר"י כמו שכ' הר"ן פרק המצניע ומכל מקום הלכה כוותייהו במוגמר ובגדי מקולס והטור פסק כחכמים שאוסרין הכל בין בשבת בין ביום טוב והתוספות והרא"ש נמי אוסרין:
והרא"ש ז"ל כתב משמע דאף ר"ג דמיקל לא שרי לכבד אלא בין המיטות וביו"ט אבל כל הבית אסור לכבד כדאיתא בפרק המצניע והתם מסיק על ריבוץ הבית והאידנא דקיימא לן כרבי שמעון שרי אף לרבץ הבית דאין מתכוין לאשויי גומות ופסיק רישיה נמי לא הוי ופסק ר"ח וה"ג דהוא הדין לכבד שרי ולא נהירא דפרק כל הכלים פליגי במכבדות של תמרה רב שרי מכבדות של מילת לטלטל מחמה לצל ואסר בשל תמרה ור"א שרי אף בשל תמרה ופריך במאי עסיקינן אי לימא מחמה לצל בהא לימא רבי אלעזר אף בשל תמרה ומאי קושיא לימא אה"נ דסבירא ליה כרבי שמעון דקיימא לן כוותי' והוה דבר שמלאכתו להיתר אלא ודאי ר' שמעון מודה דאסור כיבוד דהוה לי' מזיז עפר ממקומו אי נמי דחשיב פסיק רישיה טפי ממרבץ ובית המיטות דוקא התירו משום פירורין וביו"ט

ולא בשבת ור"ח והלכות גדולות [סבירא להו] דהני תנאי כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור:

ירושלמי מהו להדליק נר של אבטלה פי' נר של בטלה שאין צריך לו חזקיה אמר אסור מתני' פליגי אדחזקיה לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת בשבת אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר ביו"ט אין תימא (אי) בדבר שיש בהן אוכל נפש אנו קיימינן הא כתיב אך אשר יאכל לכל נפש אלא כן קיימינן בנר של אבטלה אמר רבי אבינא תני תמן ב"ש אוסרין וב"ה מתירין ר' נחום אחוה דר' עילאי בעי קמיה ר' יוחנן אמר לא תיסר ולא תישרי ונרות שמדליקין בבית הכנסת לא מיקרי נר אבטלה דלשם מצוה ולשמחת יו"ט מדליקין אותו ושרי על ידי מתוך כהוצאת קטן ולולב וספר תורה:

לשון ריא"ז

ואסור לגלגל כלי שהוא מוגמר מעיו"ט ע"ג בגדי משי וכיוצא בהן מפני שמוליד בהן ריח ומתקנן ביו"ט ומז"ה מתיר להניח מוגמר ביו"ט כדי להריח בו בני אדם ויהנו מריחו ולי נראה שהוא אסור שאין צורך זה הדבר שוה לכל נפש שאינו אלא למעונגין ולמפונקין כמבואר בקונט' הראיות:

דף יב:

כתב הטור דוקא במגרדת שלהן אבל במגרדת שלנו הוא פסיק רישיה ואסור:

כתב הרא"ש ז"ל מתוך דברי רש"י ז"ל משמע דצידה אסורה מדאורייתא כי נתן טעם לדבר הא דצידה אסורה מדאורייתא טפי משחיטה ואפייה ובישול משום דכל הני עדיפי טפי היום משאם נעשה מאתמול אבל צידה אפשר מאתמול ויניחם במצודה במים עד למחר ולקמן לא משמע הכי דמפליג ר' יהודה במכשירין בין אפשר לעשותן מאתמול ובין א"א לעשותן מאתמול מכלל דבאוכל נפש לא מפליג ומדרבי [יהודה] נשמע ליה לרבנן דבאוכל נפש לא פליגי אלא רבנן הוא דגזור:

דף יג.

נכרי. שהביא דורון לישראל אם יש במינו במחובר או שמחוסר צידה אסור לאוכלו בו ביום ואפי' לטלטלו ולערב אסורין בכדי שיעשו לפי' רש"י בב' יו"ט של גליות מותר מיד בליל יום טוב שני בכדי שיעשו ומיהו גם אם הובא ביו"ט שני צריך להמתין במוצאי יו"ט בכדי שיעשו אבל בב' יו"ט של ראש השנה או ביו"ט שלאחר השבת או שלפניו צריך להמתין במוצאי יו"ט ושבת בכדי שיעשו ופי' כדי שיעשו כדי התלישה והצידה

לבד ואין צריך להמתין כדי הבאה לכאן וקודם בכדי שיעשו אסורין אף למי שלא הובאו בשבילו ואפילו ספק אם נלקטו היום אם לאו אסורין אבל אם ניכר בהן שלא נלקטו היום מותרין מיד אם היו בתוך התחום ולר"ת אפי' בב' יו"ט של גליות אסורין עד מוצאי יו"ט שני כדי שיעשו ופי' כדי שיעשו כדי שיוכלו להביא ממין זה ממקום הקרוב הנמצא ממנו סמוך לעיר ודוקא לאותו שהובאו בשבילו אבל לאחרים מותרין מיד לערב יום ראשון בלילה ואפילו אותו שהובאו בשבילו אם הנכרי תלשן לצורכו ושוב הביאן לו מותרין מיד בלילה וכן דבר הנצוד מאיליו או פירות שנשרו מאליהם אסורין בו ביום ובלילה מותרין מיד ואם חל יו"ט ביום ה' וביום ו' והובאו ביום הראשון כתב בעל העיטור שאסורין עד מוצ"ש בכדי שיעשו וכן כתב בה"ג והר"י מפרי"ש התירה בליל שבת בכדי שיעשו ולזה הסכים הרא"ש:

לשון ריא"ז

נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט אם יש מאותו המין במחובר לקרקע חוששין שמא היום נתלש וכל הנתלש מן המחובר ביו"ט אסור גזרו חכמים שמא יתלוש ואם ידוע שלא נתלש היום אע"פ שדומה כאילו נתלש היום מותר וכן אם הביא לו דורון עופות או דגים שיש לחוש בהן שמא נצודו היום או שהביא לו ביצים שיש לחוש שמא נולדו היום הרי הן אסורין עד הערב ולערב אסורין בכדי שיעשו שאם הביא לו ביו"ט ראשון אסור ביו"ט ב' עד שיהא שהות כדי להביאן ולטרוח בהן כל הטורח שהוצרך הנכרי לטרוח בהן כמבואר בקונטרס הראיות ואם הביא לו ביו"ט שני ממתין עד לילי החול עד כדי שיעשו לאחר חשיכה בין שידוע שנתלש או שנצוד ביום טוב בין שהוא ספק וב' יום טוב של ראש השנה הרי הן שניהן כיום אחד ואין צריך להמתין לערב בכדי שיעשו כמבואר בקונטרס הראיות:

דף יג:

ודבר שאין במינו במחובר ואינו מחוסר צידה אם בא מתוך התחום מותר לכל ואם בא מחוץ לתחום אסור לאוכלן למי שהובאו בשבילו אבל מותר לטלטלו ולאחרים מותרים אף לאוכלו ולערב צריך להמתין מי שהובאו בשבילו כדי שיעשו לרבינו וכ"כ בה"ג ולר"י א"צ ולזה הסכים הרא"ש ואם הוא ספק אם בא חוץ לתחום אם לאו לרש"י מותר ולדברי הגאונים אסור וכתב הרשב"א שאף לדברי הגאונים אין לאסור אלא בנכרי שאין שרוי עמו בעיר דאיכא למיחש שמא מחוץ לתחום הביאן אבל נכרי השרוי עמו בעיר אין לחוש מספק ודבר שאין במינו במחובר שהובא לישראל ביום טוב ראשון של ר"ה מותר

בב' אע"פ שקדושה אחת הן שאין עליו איסור הכנה ולא דבר התלוי בקדושה שנאמר קדושה אחת הן אלא משום קנסא שמא יאמר לו להביא ודיו אם קנסו אותו בראשון וכן משבת ליום טוב:

לשון ריא"ז

הביא לו נכרי דבר שאין לחוש לכל אלה כגון פירות יבשים וכיוצא בהן אם באו מתוך התחום מותרין ואם באו מחוץ לתחום אסורין לזה הישראל שהביאן הנכרי בשבילו גזירה שמא יאמר לו לך הבא אבל לישראל אחר מותרין ומז"ה מסתפק בנכרי שהביא לישראל מים בשבת דרך כרמלית אם גזרו בהן לאוסרן עליו כדבר הבא מחוץ לתחום שאסורו מד"ס ואם לאו וכן ביאר בפרק כל כתבי הקדש:

דף יד.

לשון ריא"ז

ואפילו כזית מבית שחיטתה שהוא אוכל בלא הפשט וניתוח שאין חוששין בה לטרפה שרוב הבהמות כשרות הן ואם יש לו שהות להפשיט ולנתח אל יאכל בלי הפשט ונתוח שנראה דרך רעבתנות ופעמים טרפה והרי עלתה בידו שגגה ולא התירו בה אלא השחיטה שמא תמות ותפסד אבל להפשיטה לא התירו אלא לצורך יו"ט וכן ביאר מז"ה:

לשון ריא"ז

בכור שנולד ביום טוב ומומו עמו אין רואין אותו ביום טוב ואם עבר וראהו מותר לשוחטו ביום טוב שהרי בין השמשות מוכן היה שהיה ראוי לשחוט את אמו והוא מוכן במעי אמו וכן כל מוקצה שהיה ראוי בתחלת השבת כגון גרוגרות וצמוקים שיבשו מערב יום טוב או מערב שבת ואתר כך נפלו עליהם גשמים בשבת וביום טוב ונפסלו ואחר כך זרחה חמה עליהן ויבשו הרי אלו מותרין שאין מוקצה לתצי שבת הואיל והן ראויים בתחלת השבת מוקצה שיבש מערב שבת ואין הבעלים יודעין בו הרי זה מותר בשבת אף על פי שלא הזמינוה מערב שבת ואם לא יבש מערב שבת אף על פי שהזמינוה מערב שבת ואמרו כשיבש מחר נאכל ממנו אין הזמנתם מועלת כלום שאין הדבר ידוע שעתידין להתייבש מחר והרי הוא כמזמין אבנים לאכילה. היה בתחלת השבת יבש ואינו יבש יש שאוכלין אותו ויש שאין אוכלין אותו אם הזמינו מערב שבת הרי זה מותר שהרי גלה דעתו שהוא ראוי לו ואם לא הזמינו מערב שבת אסור שהרי הוא בחזקת שאינו ראוי עד שיתייבש כל צרכו. קדרות הרותחות בין השמשות אף על פי [שהן] רותחין יותר מדאי ואינן ראויות לאכילה בתחלת השבת אין בהם משום מוקצה שהדבר

זה גמרו בידי אדם הוא ואין בו משוה מוקצה:
כתב הרא"ש גרסינן בגמרא בעי מיניה הלל מרבה יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת ומסיק דגמרו בידי אדם כגון קדירות בין השמשות לא מיבעיא ליה דודאי אין מוקצה כי קא מיבעיא ליה גמרו בידי שמים כגון גרוגרות שנתייבשו מערב שבת וירדו עליהם גשמים ונתלחלחו ואח"כ זרחה עליהם החמה ונתייבשו ודוקא במידי דאכילה קא מיבעיא ליה אבל במידי דטלטול פשיטא דאין מוקצה לחצי שבת מההוא דתנן כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו ותניא בפרק כירה מותר לטלטלו כשאינו עליו והוא שלא היו עליו כל בין השמשות ועוד דקאמר התם אמר רב מטה שיש עליה מעות אסור לטלטלה אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היו עליה כל בין השמשות ואיכא תרי לישני בלישנא קמא אמר ליה יש מוקצה לחצי שבת ובלישנא בתרא אמר ליה אין מוקצה לחצי שבת ומסתבר כלישנא בתרא דבשל סופרים הלך אחר המיקל ולכך לא הביאה ה"ר אלפס:

דף יד:

בהמה שהיתה מסוכנת מערב יום טוב ומתה ביום טוב מותר לטלטלה אפילו לרבי יהודה היתה בריאה ומתה אפילו לרבי שמעון אסורה היתה חולה קצת פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון השוחט בהמה ביום טוב צריך שלא יבדוק עד שיפשוט שאם ימצא טרפה לא יהיה רשאי להפשיטה ובענין טלטול הבשר לרבינו שפוסק במוקצה כרבי יהודה ביום טוב אסור ולר"ת שפוסק כרבי שמעון שרי ובענין מכירה לנכרי נראה דמותר כדרך שהתירו מכירה לישראל שלא ישקול ולא יזכור סכום דמים ואם אינו מאמינו יקח ממנו משכון שאם לא כן לא ישחטו ואתי לאימנועי משמחת יום טוב כדאמרינן גבי נתינת עורות לפני הדורסן:

דף טו.

לשון ריא"ז

ומז"ה מתיר לשקול בכף מאזנים אפילו מנה כנגד מנה וכ"ש שהוא מתיר לשקול כנגד הכלי או כנגד הקופיץ ולשומרו מן העכברים ובלבד שלא ישקול כנגד הליטרא וכבר ביארתי בקונטרס הראיות שהכל אסור וכך היא שטת רבינו יצחק בפסקיו שאין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר:

כתב הרשב"א לכאורה נראה דכל זה לא איירי אלא בלוקח מן הטבח או בב' שותפין שחולקין ביניהם אבל לשקול בביתו לידע כמה יבשל מותר ומיהו גבי מדידת קמח משמע דאפילו בביתו נמי אסור:

וצ"ע באשר"י ובדברי המ"מ דהרבה פנים יש לדברי רבינו אלו סכין שנפגמה ביו"ט מותר לחדדה במשחזת של עץ או על חברתה ומורין לעשות כן אבל להעביר שמנוניתה אף בשל אבן מורין לעשות כן ואם נפגמה מעיו"ט אסור ומיי' כתב אף על גבי עץ הלכה ואין מורין כן ועל גבי משחזת של אבן אין משחיזין כלל והרא"ש הסכים לסברא ראשונה:

פי' רבינו אגב ריחיא או דיקולא אבל לא במשחזת ובעל העיטור כתב אפילו במשחזת והכי מסתברא אבל אם אינו יכול לחתוך בו אפילו ע"י הדחק אסור להשחיזה דהוה ליה מתקן מנא:

דף טו:

כתב הרא"ש ז"ל ומה שפסק הרב אלפסי ז"ל אבל במשחזת לא היינו שאין להורות כן אבל הלכה כרבי יהודה דאף במשחזת של אבן מותר דאמתני' דאין משחיזין את הסכין דאוקמא רב הונא במשחזת של אבן קאמר רב חסדא דלא כר' יהודה והרב אלפסי ז"ל לא הביא כל הני לישני דקאמר רב יהודה אמר שמואל משום דקיימי אמתני' דאין משחיזין את הסכין דלאו הילכתא היא דקי"ל כר"י ומה שהביא הרב אלפסי ז"ל מההיא דרבא דקא מעבר סכינא אפומא דדיקלא לא הביאה אלא לאשמועי' דהלכה כר' יהודה אבל לא הביאה להשמיענו דאין מורין כן דלא מיסתברא למימר דבמשחזת של עץ אין מורין כן דהא אפילו רבנן מתירין במשחזת של עץ אפי' לחדדה לחד לישנא דרב יהודה אמר שמואל וכיון דבשל סופרים הוא אזלינן בהך לישנא לקולא הלכך נראה בשל עץ אפילו לחדדה מורין ומשיאין על גבי חבירתה אפילו לחדדה ובמשחזת של אבן להעביר השמנונית מותר רק לחדדה במשחזת של אבן אין מורין כן:

נ"ל דדעת רבי' להתיר מכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב ואולם המ"מ פ"ד מהל' יו"ט כתב דדעת רבינו ומיי' לאסור כל מכשירי אוכל נפש וא"כ סמ"ג וטור פליגי וז"ל סמ"ג פסק בשם ר"י ובשם הלכות גדולות דכל מכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב מותרין וכתב דדין תורה שיהו כל מכשירי אוכל נפש מותרין בכל ענין דכולהו כך יהיו טובים אם נעשו מאתמול כמו היום אלא שמיעט רחמנא הוא אבל אוכל נפש שאפשר לעשותו מאתמול אסור היום ור"י התיר ללבן טראפי"ד שאופין תחתיו פלאדו"ן מחלב לבשר:

דף טז.

מיי' אוסר בכלי המיוחד למדה ולא נהירא להרא"ש ז"ל:

לשון ריא"ז

אומר אדם לחנוני מלא לי כלי זה אע"פ שהוא מיוחד למדה אבל לא יזכור לו שם מדה לומר תמדוד לי או שם מקח שיאמר תמכור לי ונראה בעיני שאם הוא צריך לשנים או לשלשה מדות אומר תמלא לי פעם אחת או פעם אחרת הכלי לפי צרכו הואיל ואינו מזכיר שם מדה או שם מקח מותר דאפילו אם יש שנתות בכלי והוא ממלא עד השנתות מותר כמבואר בקונט' הראיות:

פירש"י קודר נוקב בכרי נקב עצמו וממלא שלא כדרך מדה דלא כרבינו:

לשון ריא"ז

אבל קודר הוא ומבקע לתוך השעורים קב או קביים ונותן לפני בהמתו ואינו חושש שאינו נראה כמודד:

סמ"ג פליג ופסק דהאשה מותרת למדוד קמח ביו"ט וכתב דהכי שדרו ממתיבתא דסורא דהלכה כרב באיסורי ועוד דתנא דבי שמואל כוותיה ורבינו אוסר וכן מיי':

לשון ריא"ז

אע"פ שאסור לנפות קמח ביו"ט אם היה מנופה מעיו"ט שונין אותו פעם שנייה ביו"ט ואם נפל לתוכו צרור או קיסם אסור לשנותו מפני שנראה כבורר כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש ז"ל ומה שהביא הרב אלפסי הני תרי עובדי אע"ג דלכאורה משמע דפליגי אהדדי רב יוסף לא בעי שינוי ורב אשי בעי שינוי ומסתמא הלכה כרב אשי ולא היה לו להביא עובדא דרב יוסף אומר אני דסבירא דל"פ אהדדי דשינוי אגבא דמהולתא לא בעיא לפי שאינו נרקד יפה והיינו דקאמר לה רב יוסף ריפתא מעליתא בעינא ואגבא דמהולתא אין הפת יפה אבל שינוי דאפתורא בעי ודלא כרמב"ם ז"ל שדימה שניהן יחד שכתב ואם שינה מותר כגון שרקד מאחורי הנפה או שרקד על גבי השלחן:

וה"מ חנוני ישראל אבל חנוני כותי אסור ליקח ממנו דבר שבמינו במחובר שמא נלקט היום ולא דבר שמחוסר צידה שמא ניצודו היום ולא ביצים שמא נולדו היום אבל דבר שאין במינו במחובר אפי' הובא היום מחוץ לתחום שרי וכן קמח שנטחן היום שרי כיון שרובן נכרים אדעתא דנכרי' טחני ליה ומשום מוקצה ליכא דחיטין נמי חזי לכוס בין השמשות ולעשו' מהם קליו' ודייסא:

כתב הרא"ש בתשובה לא התירו לקנות ביו"ט אלא כדרך שמפרש בגמ' הולך אדם אצל

חנוני וכו' אבל ישראל שאומר לנכרי מעי"ט שתקנה לי יונים מחר לא יפה עשה אבל אם עשה כבר מותר לאכול ממנו אפילו בו ביום ובלבד שלא יהא מפריחין ולא יהיו אסורין משום מוקצה אבל אם רגיל בכך אסור לאכול מהם אפי' קנה כבר דאין זה חשוב דיעבד כיון שרגיל בכך:

לשון ריא"ז

ובלבד שלא יזכיר לו שם מדה או שם מקח ולמוצאי יו"ט עושה עמו חשבון:

אפילו חנוני מותר ליקח ממנו בענין זה אך אם היה דבר שיש לחוש שמא נתלש היום או אם היו ביצים שיש לחוש שמא נולדו היום שהן אסורין כמו שמבואר בה"ג ומותר לקחת ממנו פת אפי' נטחן ביו"ט שהרי החיטין והקמח מוכנים היו ואין בהם משום מוקצה אע"פ שאסור לטחון ביו"ט הרי לא טחן הנכרי בשביל ישראל כמו שביאר מז"ה בפסקיו ונראה בעיני שאף בשבת מותר ישראל לאכול מן הפת שאפה הכותי לעצמו שאף הקמח מוכן היה ואין בו משום מוקצה כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש זו היא גירסת רש"י ופי' סכום מידה קב או קביים סכום מקח דמים ור"ח גורס סכום מנין במילתיה דת"ק והכי איתא בתוספ' ופי' בה"ג שלא יאמר נטלת כן וכך אגוזים טול עדיין כך כדי שיהא לך מאה או מאתים ורבי שמעון בן אלעזר מתיר אע"פ שמזכיר סכום מנין מאחר שאינו מזכיר סכום מקח שלא יאמר לו טול כך וכך להשלים דינר וה"ר אלפסי גורס במילתיה דת"ק מקח ובמילתיה דר"ש מנין ולכך יש ליזהר בשניהם וכן פסק הרמב"ם ז"ל שלא יזכיר שם דמים ולא סכום מנין:

דף טז:

כתב הטור אבל לא בעצים שבמוקצה שהן מוקצין והא איכא לאוקמי כר"ש וסיפא בארזים ואשוחים דמודו בהו ר"ש כיון שעומדין לבנין הוי מוקצה מחמת חסרון כיס ואיכא נמי לאוקמיה כרבי יהודה ובכל מיני עצים ורישא איירי בתבנא סריא דאית ביה קוצי ואינה ראויה אלא להסקה וזה תלוי בשינוי דעת הפוסקי' בענין מוקצה:

לשון ריא"ז

אין נוטלין עצים מן הסוכה ביו"ט אע"פ שאינה סוכת מצוה מפני שהוא כסותר בנין אבל נוטלין מן העצים הסמוכין לדפנות שאינם ארוגין עם הדפנות והרי הן כשאר עצים וכן החבילין העומדין על הסכך שאינן כסכך עצמו ואם נפלה הסוכה ביו"ט נוטלין אפי' מן הסכך עצמו והוא שהיתה הסוכה רעועה שדעתו עליה מערב יו"ט שיודע שעתידה

ליפול אבל אם היתה סוכה בריאה שנפלה ביום טוב אסור ליטול מעציה אפי' אחר שנפל כמבואר בקונטרס הראיות:
עצי הסכך כל זמן שהסוכה קיימת אסורין מן התורה נפלה אסורין מדרבנן ור"ת פי' אפילו בעודה קיימת אין האיסור מן התורה אלא במה שצריך להכשר סוכה והשאר אינו אסור אלא מדרבנן ובדפנות אין בהם שום איסור ומיי' כתב שגם עצי הדפנות אסורים ולא נהירא להרא"ש:

דף יז.

נויי סוכה אסורין באכילה ואם התנה עליהן שאומר איני בודל מהם כל בין השמשות מותרין שאז לא חל עליהם שום איסור אבל בעצי סוכה לא מהני תנאה שעל כרחו בודל מהם כל בין השמשות משו' סתירת אהל ודוקא שמתנה בזה הלשון אבל אמר אני מתנה עליהן לאוכלן כשיפלו אינו כלום אבל אם אמר אני מתנ' עציהן לאוכלן אימתי שארצה מהני שגם בין השמשות בכלל ולפי תירוץ אחר של התוס' לא מהני תנאה אפילו בנויין אלא לאחר שיפלו וכן נראה מדברי ב"ה שכתב עטורי סוכה שנפלו בשבת אסורין באכילה ואסורין לטלטלן במקומן נפלו ביום טוב אסורין באכילה ומותרין לטלטלן במקומן נפלו בחוה"מ אסורין באכילה ומותרין להחזירם אבל אם התנה עליהם בשעת שתלה אותן ואמר כשארצה אטול מהן מותר ע"כ הרי שלא התיר בתנאי אלא לאחר שנפלו ואיני מבין מה שחלקו לענין טלטול במקומן בין שבת ליו"ט והרא"ש ז"ל כתב בתשובה דמהני בהו תנאה אפילו בעודן קיימין אבל בלא תנאי אסורין אפילו לאחר שנפלו:

דף יז:

אבל לשברם ביד יראה מפרש"י שמותר אבל מלשון הרא"ש נראה דאפי' לשברם ביד נמי אסור וטוב להחמיר:
לשון ריא"ז
לבקוע בקיעין דקים להאחיז בהן האור ביו"ט אסור ואינו מתיר אלא לבקוע בקיעין גדולים ולי נראה שאפילו בקיעין דקים כעין קיסמין מותרי' שהבקוע צורך הבערה הוא וכשם שהבערה מותרת ביו"ט ואפי' אם יש לו כמה עצים מבוקעין מאתמול צריך עוד לסלתם ולקטום בשעת ההסקה לפי הצורך כמבואר בקונטרס הראיות:

וסמ"ג אוסר גם בקופיץ לפי שאין אנו בקיאין מהו קופיץ ולא התיר אלא בסכין ואפילו בקוע בקופיץ לא שרי אלא בקורה גדולה דא"א להסיקה בלא בקוע אבל עצים של הסקה גדולים קצת וראויים להסקה בלא בקוע לא יבקעם כלל כיון שאפשר להסיקן בלא ביקוע: וכתב הרא"ש ז"ל והרמב"ם ז"ל פסק כלישנא בתרא וכן בעל העיטור כתב הראב"ד דבקוע עצים מותר ע"י שינוי לכו"ע לפי שא"א לבשל ולאפות בלא עצים ולפיכך עשו אותה כדיכת המלת שהתירו ע"י שינוי ע"כ ולא ידענא מאי שינוי קאמר כבר מפורש במשנה היתר הביקוע בקופיץ דוקא ולא בדבר שהוא כלי אומנות ויראה דהיתר הביקוע דאיירי ביה היינו לבקע מן הקורה שא"א לאפותו ולבשל בה בלא בקוע אבל עצים של הסקה והם גדולים קצת לא יבקעם כיון שיכול לבשל ולאפות בהן בלא ביקוע טירחא שלא לצורך הוא ואב מלאכה כדאמר בפרק כלל גדול האי מאן דסלית סילתי חייב משום טוחן וקצת משמע כן מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב ולמה אסרו בקרדום וכיוצא בהן מפני שאפשר היה לו לבקע מערב יו"ט ולמה לא נאסר הביקוע כלל מפני שאי אפשר שיפגע עץ עבה ולא יוכל להבעירו וימנע מלבשל לפי כך התירו לו לבקע בשינוי:

לשון ריא"ז

וכן הקופיץ שהוא כלי העשוי לבקע בו עצים אין מבקעין אלא בזכרות שלו ולא בנקבות שלו כמבואר בקונטרס הראיות:

ואם נפחת מאיליו נוטל ממקום הפחת שלא הסיח דעתו מהן מערב יו"ט שהיה דעתו ליטול מהן ושכח או שהיה בידו מפתח ואבד ביום טוב כמבואר בקונט' הראיות:

כתב ה"ר פרץ אבל היתדות שנועלין בהן אסור להסירם דהוי כבנין גמור וכתב הרא"ש כעין קשירת חבל וכיוצא בו אבל פותחת של עץ ושל מתכת אסור להפקיע ולשבר דבכלי נמי שייך בנין גמור וסתירה גמורה ובסמ"ק כתב ובשבירת פותחת של תיבות נחלקו בה ה"ר אליעזר מתיר ור"י אוסר ומיהו ע"י נכרים יש להקל ע"כ ומיי' השמיט דין הפקעת החותמות וכלל אותו בדין מגופת חבית פרק כ"ג מהלכות שבת:

והרא"ש היה סובר להחמיר אף בפי שתי נרות וצריך לשניהם:

ואפי' בכלי אע"פ שנופל בארץ וכבה ומיי' אוסר בכלי ולא נהירא להרא"ש:

דף יח.

נר שכבה מותר לחתוך ראש הפתילה כדי שיהא נוחה לידלק ולא חשיב תקון מנא ודוקא שרוצה לחזור ולהדליקו בו בלילה אבל בליל שני של ראש השנה וכן בליל יום טוב שלאחר השבת. אסור להדליק שירי פתילות שכבו בראשון שבמה שכבו בראשון

הוכנה להדליק בו פעם שנית והוה ליה מכין משבת ליום טוב ואסור אם לא שהודלק ונכבה ע"ש. נר של בטלה פירוש שאינו צריך לו אסור להדליקו אבל של בהכ"נ לא חשיב של בטלה ומותר להדליקו והרא"ש כתב בתשובה שמותר להדליקו ביום הראשון בערב לצורך ליל ב' ואפילו ביום טוב שני בערב ואין בזה משום אין יום טוב מכין לחול שמיד בהדלקתו יש מצוה לאותה שעה שבכל שעה אפילו ביום יש מצוה בהדלקת נרות בבית הכנסת:

ודוקא בתנורים שלהם שהיו מדבקין הפת סביב ואין צריך לגורפן אלא מהטיח שנופל לתוכו אבל בתנורים שלנו שמכבין הגחלים בגריפה אם אפשר לאפות זולתם אלא שרוצה לגרוף כדי לאפות הפת יפה אסור אבל אם א"א לאפות בלא גריפה מותר:

סמ"ג פליג וכתב בשם רבינו תם דיש לאסור טפי בגבול אפר דלאו בר גיבול מפני דנתינת מים זהו גבולו טפי מבמידי דבר גיבול ועי"ל דרפ"ו בהג"ה א':

רש"י פירש דכל זה דלא כהלכתא דקיימא לן כרבי שמעון דדבר שאינו מתכוין מותר אבל ר"י פירש דחשיב שפיר מתכוין שהרי מכוין למה שהוא עושה:

פירש רש"י מטה כשמעמידין אותה אסור ליתן הרגלים לתת הקרשים עליהם אלא ישים הקרשים תחלה ואחר כך יתן הרגלים תחתיהן ופירשו התוס' שלא יתכן לאסור אם לא יהיו הרגלים ארבע דפים מחוברים בארבע דופני התיבה שאין העולם נזהרים ליתן השולחן על גבי הרגלים בשבת וכן המטה שמעמידין אותה ליתן הרגלים ולתת הקרשים עליהם ואחר כך פורסין עליהן עור דמי לאהל ואסור להעמיד ולפרוס עליה ואם פירס אינו חייב חטאת אבל מטה כעין שלנו אם היתה זקופה או מוטה על צדה מותר להושיב על גבי רגליה דלאו מידי עביד וכן כסא העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח וכשמסירים אותו סוגרים אותו והעור נכפל מותר לפתוח לכתחלה:

לשון ריא"ז

והתוספות ורבינו שמשון מתירים להניח האסכלה תחלה ואחר כך מסדר הביצים עליהם שאין זה דרך בנין הואיל ואינו עושה מחיצה שהרי מעשים בכל יום שמניחים את השלחן על גב רגלים לאכול עליו ואפילו בשבת ולא נאסר סדור הביצים אלא כשמסדר ביצים על גבי ביצים על גב האש שנראה כדר בנין אבל אם מסדר מלמעלה למטה מותר שתופס העליונים ומסדר את התחתונים תחתיהן:

דף יח:

כתב הרא"ש ז"ל פירש רש"י הך הלכתא אליבא דאית ליה מוקצה איקבע ואנן כרבי שמעון דמתיר קי"ל וה"ר אלפסי שפירש רטיבא אסור משום מוקצה דלדידיה ניחא דאיהו פסיק לקמן בשילהי מכילתין דקי"ל כרבי יהודה במוקצה ביו"ט אבל לרש"י קשה דרב אשי קבע הלכתא בתלמוד דלא קי"ל הכי ופי' ר"ת דטעמא דאין סומכין לאו משום מוקצה אלא משום [גזירה] יו"ט אטו שבת כדמסיק בפרק כל הכלים ומסיק התם דמתני' דהכא ב"ש היא דפריך מהך דמשילין אהך דאין סומכין ואההיא דאין בין יו"ט לשבת ומשני רב פפא הא ב"ש הא ב"ה דפליגי גבי אין מוציאין את הקטן לרה"ר ור' שמעון מתיר כבית הלל והא דקתני שלא נתנו עצים אלא להסקה הכי פי' ובשבת לא חזו להסקה וגזרינן יו"ט אטו שבת ורב נחמן ורב ששת דפליגי בחיזרא אפילו מאן דשרי לא שרי אלא משום מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלתו ואליבא דתנא קמא פליגי ולא אליבא דר' שמעון ולא מוקמי פלוגתייהו בפלוגתא דב"ש וב"ה אלא כרב יוסף דמשני התם הא ר' אליעזר והא ר' יהושע ולית להו דיחויא דהתם וניחא לאוקמינהו כב"ש ומסקנא דשמעתין והלכתא יבישא שרי רטיבא אסור קיימא שפיר כרב פפא דמוקי הך כב"ש והא דאסר רטיבא לאו משום דסבר כבית שמאי דלא ניתנו עצים אלא להסקה אלא היכא דחזו להסקה שרו בית הלל לכל דבר ורטיבא דלא חזי להסקה אסרי לכל דבר ולא משום [מוקצה אלא משום] דגזרינן ביו"ט אטו שבת:

לשון ריא"ז

ומז"ה מתיר בכל אלה ואין שטת התלמוד כדבריו כמבואר בקונט' הראיות:

כתב הרא"ש ז"ל פרש"י האי ושוין שלא יקטמנו אקיסם קאי וכן משמע דאבוס של בהמה לא חזי לפתוח בו הדלת והא דאמרי רבנן שאין בו אלא משום שבות כשקטמו בידו דהוי כלאחר יד דאי בסכין אמאי לא מיחייב כיון דעבד לחצות בו שיניו ולפתוח בו את הדלת ובתוספתא משמע דקאי אאבוס של בהמה דקתני אבל נוטל הוא מן האבוס של בהמה ובלבד שלא יקטמנו לחצות בו שיניו ואם קטמו בשבת חייב חטאת במזיד ביום טוב לוקה את הארבעים ומילתא דרבנן לא מיתניא התם ולרב יהודה דאמר אין בו משום תיקון כלי איכא לאוקמי בקוטם בידו והכא בסכין השתא לפום גמרא דידן ושוין ע"כ קאי אקיסם דאבוס של בהמה [לא חזי] לפתוח בו את הדלת ואמרי רבנן דבקיסם לחצות בו שיניו איכא חיוב חטאת בכלי ושבות ביד. באבוס של בהמה אף בכלי שרי לקטום לחצות בו שיניו דדוקא בקיסם דאיכא חיוב חטאת בכלי גזירה ביד אטו כלי אבל באבוס של בהמה לא גזרינן כלי דידיה אטו כלי דקיסם וכן משמע דמדמי ליה לשבירת חבית

(דאסרי) [דאיירי] בכלי אבל לפי' התוס' דרבי אליעזר איירי באבוס של בהמה משמע דרבנן אסרי באבוס של בהמה לקטום בסכין וגמ' דידן עיקר ואפילו בסכין מותר לחתוך מן האבוס של בהמה לחצות בו שיניו. אמר רב יהודה אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי כלומר מותר לקטום מהם קיסם לחצות בו שיניו והכי הלכתא:

דף יט.

כתב מהר"ם שמותר לשרות במים המכבדת שמכבדין בו התנור אף על פי שמכבה:

דף יט:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שלא ה ו ת ר ה המליגה להכניסן במים רותחין ואפילו בכלי שני שאע"פ שכלי שני אינו מבשל הרי בולע הוא שהרי הצריכו להגעיל כלי שני מפני בליעתו והדם היוצא מן הבשר שמולגין הרי הוא נבלע בכלי ואם הבשר שוהה שם חוזר ובולע לדמו שאחר שפולט בולע ואין להתיר המליגה אלא לשפוך עליו מים רותחין ע"ג קרקע או בכלי מנוקב כדרך המליחה שהדם שהוא פולט יוצא והולך כמבואר בקונטרס הראיות ובה"ג כ' אסור למלוג ביו"ט הגדי כולו לפי שיכול להפשיט עורו ולא הותרו אלא הראש והרגלים בלבד:

כתב הרא"ש י"א במפוח קטן של בעה"ב שרי ולא דמי למלאכת אומן ולא לנפחים ולא לצורפי זהב ומיהו אין להקל מדלא אשכחינן היתר אלא בשפופרת מכלל דכל מפוח אסור:

נראה דדעת רבינו דדוקא (בערב יו"ט) [ביו"ט] מותר לכסות את הפירות ולא בשבת וכן נראה דעת מיי' שלא הביא דין זה בהל' שבת וכן כתב רש"י אכן הטור הביאו גם בהלכות שבת וכתב בשם ר"י דגם בשבת יכול לכסות:

דף כ.

לשון ריא"ז

ריחים המטלטלין ומדובקים בטיט והיה הדלף דולף עליה' ומקלקלן הרי זה מכניס מטתו לשם כי הם דומין אצלו כדבר מאוס וכגרף של רעי ומטלטלן משם שלא אמרו אין עושין גרף של רעי לכתחלה כדי לטלטלן בשבת ויו"ט אלא כשעושה אותו בידים ומכוין לכך כמבואר בקונט' הראיות:

וכתב מיי' והוא שיהיה הדלף ראוי לרחיצה ולא נהירא לטור דהא דמוקים לה בגמ' הכי היינו דוקא לרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואין הלכה כמותו:
מי שיש לו נער נכרי ורוכב על גבי בהמה כשמוליכין להשקותה אין צריך למונעו שהרי החי נושא את עצמו אבל צריך למונעו שלא יתן עליה בגדיו ולא שום דבר:
לר"ת היכא דאיכא דעדיף מיניה אבל אי ליכא דעדיף מיניה שרי ולרש"י אסור בכל ענין ולזה הסכים הרא"ש:
לר"ת דווקא בשיש לו אשה ובנים ולרש"י אסור בכל ענין וסמ"ג כתב בשם ר"ת דמותר לקדש אשה ביו"ט ובשבת כשאין לו אשה ובנים אלא שלא רצה ר"ת להתיר אלא מחמת דוחק:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאף לכנוס אסור בין בשבת בין ביום טוב כמבואר בקונטרס הראיות וכן ביאר מז"ה:

דף כ:

הטור כתב דגם אין מגרשין וסמ"ג הביא שתי דעות ומיי' השמיט דין גרושה:

לשון ריא"ז

וכן לא מקדישין לגבוה ונראה בעיני שאינו אסור אלא כשהוא דבר בעינו כגון שיאמר דבר זה יהא הקדש אבל אם אמר הרי עלי הקדש כך וכך מותר שהרי הוא כאומר הרי עלי לתת צדקה כך וכך כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

אף על פי שאמרו אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין ואנו רואים היום שרבים פורצים בזה על זה אמרו חכמים הנח להם לישראל שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין הואיל וא"א לבטל המנהג שלהם ואפי' תוספת יום כפור שהוא מן התורה שצריך להוסיף מחול על הקודש וראוי לקבל תענית מבעו"י קודם שקיעת החמה ויש מקומות שהיו פורצים ואוכלין עד חשיכה ולא היו אומרים חכמים להם כלום הואיל והיה המנהג פשוט להן וא"א למחות בידם מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין וזה מבואר בפרק של מעלה:
מההיא דגנב ומכר בשבת דאיתא בפרק מרובה מוכח דמכירה וקנין שנעשה באיסור אפילו באיסור דחיוב מיתה הרי המכר והקנין קיים דהרי קי"ל התם דנקרא מכירה מה שהגנב מוכר בשבת אפילו שאמר לו ללוקח שאינה קנויה לו עד שתהא מונחת בחצירו דהשתא הוציאה מרשות לרשות בשבת דאיכא בה חיוב מיתה אעפ"כ הוי מכירה מעליא

ולולי דמיתה ואיסור מכירה באין כאחת היינו אומרים שאם הקנה לו בשבת בענין שלא הגיע המכר ליד הלוקח ובא הלוקח ותבעו לדין דאמרי' ליה למוכר זיל שלים והיינו נמי כרבא דאמר בפרק שואל בשבת בריש פירקין דהלואת יו"ט ניתנה ליתבע לאחר זמן והיינו נמי בירושלמי בפ' משילין שהביאו הפוסקים גבי אין מקדישין ואין מעריכין (וכ"ש שכתב) וכולן שעשו בין שוגגין בין מזידין מה שעשו עשוי ומן התימה לי למה זה לא הוציאוהו הפוסקי' דין זה מתלמוד שלנו וממשנתינו כמ"ש ולא למצוא ראי' מדברי הירו' שנראה מדברי הרי"ף פ' משילין דראיה לדבר זה הוי דוקא מן הירושלמי מיהו קשה בעיני דברי רבא שכתב כאן ופרק מרובה וכן משמע מדבריו פרק שואל במסכת שבת דאע"ג דמדאוריית' איסור מקח וממכר באותו ממכר שעשה בשבת כגון שעשהו מאחת מהדרכים שהוזכרו שם במרובה אפ"ה מהני ואצ"ל אם לא היה המקח והממכר באותו ענין שהוזכר שם אלא שהוא כסתם כל מקח וממכר שאין אסורא אלא מדרבנן כדמשמע להדיא פרק מרובה והר"ן בהדיא בפ' משילין דודאי מהני והוי קיים ואלו במס' תמורה דף ד' סבירא ליה לרבא דכל מילי דאמור (רבנן) [רחמנא] לא תעביד אי עביד לא מהני ופליג על אביי שם להדיא מלבד כי גם קשה דמסתמא קי"ל כרבא לגבי אביי בההוא פלוגתא דתמורה והאיך פסקו כל הפוסקים כרבא דהכא ובירושל' דאי עביד מהני ותו למה [לא] הקשו שם לרבא בתמורה מהאי מתניתין דמרובה ומדבריו לדבריו ממש כמו שכתבתי ואפילו את"ל דקי"ל כאביי דאמר התם אי עביד מהני מ"מ תיקשי מדברי רבא לדבריו ממש וצ"ע כיון דקי"ל דהעושה מעשה אע"פ דאמור רבנן לא תעביד מהני א"כ הנשבע שלא לעשות דבר אחד ואח"כ עשה מהני מאי דעבד ואין השבועה שעשה גורם לבטל אותו דבר וכ"כ התוהפת להדיא פרק קמא דתמורה דף ו' דאדם שנשבע שלא (לקדש) [לגרש] את אשתו ואח"כ עבר וגירשה כיון דאיהו הוא שבדא את האיסור הזה והביאו עליו מחמת שבועתו ליכא מאן דאמר דלא מהני אלא ודאי מה שעשה עשוי וה"ה לנשבע שלא לשחוק ואח"כ שחק דאין אומר דלא מהני בשביל שבועתו ומטעם זה אינו מחזיר המעות שהרויח גם אין מחזירין לו אם הפסיד אלא מה שעשה עשוי דאיהו הוא שבדא האיסור וזה פשוט לכולי עלמא לפי מה שכתבו שם התוס' מיהו במידי שהאיסור הוא בא עליו ממילא מדאורייתא או מדרבנן ועבר על דבריהם ועשה בהא הוא דפסקו הפוסקים דמה שעשה עשוי לענין קנין ומקח וממכר וצריך לדקדק בזה ולתת טעם בגוזל או גונב דבר מחבירו היאך יוצא מכלל האי פלוגתא דאביי ורבא ובהג"מ דשבועות כתב רבי' פרץ דהנשבע והמקבל בחרם שלא יתן או שלא ימכור או שלא ימחול ועבר השבועה ומכר או נתן או מחל אין במעשיו כלום כדאמר בכתובות כיון דאמור רבנן לא ליזבון אי

זבין לא הוי זביניה זביני ומשמע דאין חילוק בין איסורא לממונא והאריך ע"ש ומיהו מי שנשבע שלא לעשות דבר פלוני ואח"כ תקע כפו ונשבע לעשותו לא אמר' בכה"ג שיהיה חייב לעשות מה שנדר בתקיעת כף כי תקיעת כף הוי שבועה ונמצא נשבע ואח"כ חוזר ונשבע והוי בכלל אין שבועה חלה על שבועה או הויא שרה שבועת שקר כמבואר בהל' נדרים ושבועות בס"ד ולא נאמרו הדברים דאי עבר על מאי דאמור רבנן ועבד דמהני אלא בעושה המעשה שנאסר עליו וה"ה אם לא עשהו להדיא אלא שלקח קנין עליו בעדים דהיינו הך שאין לאחר קנין כלום ולשבועתו יהיה תקנה בהתרה או כי זה שכנגדו יתיר לו הקנין כדי שיעמוד בשבועתו כמו שכתב מיי' בהלכות נדרים ושבועות:

לשון ריא"ז

שנים שלקחו חבית של יין בשותפות מעיו"ט וחלקו היין ביו"ט או שלקחו בהמה בשותפות מערב יו"ט ושחטוה ביום טוב וחלקוה הרי אלו מוליך כל א' חלקו למקום שעירב ואין חבירו מעכב עליו לפי שסומכין על הבירה לומר הוברר הדבר למפרע שזהו חלקו המגיעו מתחילה ומערב יו"ט קנה שביתה אצלו כמבואר בקונט' הראיות:

דף כא.

כתב הרא"ש ז"ל ולא בירר רב אלפסי ז"ל דבריו דהא תלמודא בעי מאי הוי עלה בעיקר מחלוקותם דפליג בבירה ומסקינן דאמוראי אחריני נמי פליגי בבירה והלכת' דיש בירה בדרבנן ואכתי לא ידענא בבהמה דאסר רב משום יניקת תחומין אי הלכתא כוותיה דהא שתיק להו לרב כהנא ולרב אסי ואיכא למימר דהודה להם כי לא מצא תשובה לדבריהם וחזר בו או דילמא לא חשש לדבריהם אבל לא חזר בו והרב אלפסי שפסק הלכה כרב סבירא ליה דלא חשש להשיב להם ובעל העיטור כתב דמיסתבר כיון דלא אמר הלכתא כוותיה דרב ש"מ דליתא לדרב דרב אושעיא פליג עליה ולרבי אושעיא אפילו בהמה מותרת וטעמא דרב משום דקא ינקי מהדדי ליתא דהא שתיק רב וכן הלכתא וכן כתב הר"ז הלוי ז"ל ולי נראה כדבריהם משום דקשיא ליה אעיקר מחלקותם דפליג אדרב ושמואל בבירה קאמר תלמודא מאי הוי עלה מאי קא מספקא ליה לתלמודא הא קיימא לן בכולי תלמודא הלכתא כרב באיסורי ועוד בכמה דוכתי פליגי תנאי בבירה ואמאי מייתי פלוגתא דאמוראי הילכך נראה דמאי הוי עלה קאי אמאי דאסר רב בבהמה משום יניקת תחומין ושתיק להו רב לדרב כהנא ורב אסי ופשיט ליה ממאי דפליגי ר' יוחנן ורבי אושעיא בפלוגתא דרב ושמואל ולא פליגי אלא ביש

בירה או אין בירה אבל אי יש בירה תרוייהו שרי ולא אסרינן בהמה משוס יניקת תחומין הלכך אמרי' דהדר ביה רב:

דף כא:

לשון ריא"ז

הממלא מים מבור של עולי בבל לצורך חבירו ונתנה לחבירו הרי הן כרגלי חבירו שנתמלאו בשבילו שהוא זוכה בהן מן ההפקר כמבואר בקונטרס הראיות נהרות המושכין ומעיינות הנובעים בין שיש להן בעלים בין שאין להן בעלים הרי הם כרגלי כל אדם הואיל והן נמשכין ונדין אינן ראויים לקנות שביתה בין השמשות כל עיקר והזוכה בהן ביו"ט אינן כרגליו בלבד אלא אפילו אם נתן מהן לי' בני אדם כל אחד מוליכן בכל מקום שהן יכולין לילך ואפילו זה עירב לצפון וזה עירב לדרום כמבואר בקונטרס הראיות ואם היו המים מכונסים הרי הן כרגלי הבעלים:

סמג פסק בשם ה"ג שמותר לשחוט בהמות המדבריות שבאו ביו"ט משום נכרי לקולא ורבינו כתב לאיסור לחומרא וכן כתב מיי':

טור כתב ומדבריות היינו שרועות חוץ לתחום ואינן באות ללון בתוך התחום ודוקא לרבי יהודה אבל מאן דפסק במוקצה אפילו ביו"ט כר"ש שרי אם הובאו לתוך התחום שלא שלא לצורכו ומיהו בעל העיטור כתב ואף לר"ש אסורין כיון דבחד לישנא קאמר בגמרא דר"ש מודי בהו דכגרוגרות וצימוקים דמו אזלינן לחומרא אבל בה"ג כתב מוקצה הוא מדרבנן וכיון דאיכא תרי לישני אזלינן בה לקולא ושרי לר"ש ולזה הסכים הרא"ש:

לשון ריא"ז

משקין ושוחטיו ביו"ט בין מן הבהמות הבייתות הלנות בעיר בין מן המדבריות שדרכן ללון באפר וא"צ להזמינן מערב יום טוב שהרי בפירות העומדים לסחורה א"צ להזמינן לא בשבת ולא ביום טוב כמבואר בקונט' הראיות:

דף כב.

סמ"ג כתב דאין חלוק בין מוקצה דשבת למוקצה דיו"ט דבתרוייהו הלכה כר"ש דשרי והאריך בראיות ומיי' ושאלתות כתבו כרבינו אבל בה"ג ור"י ור"ת פוסקים כר"ש בין בשבת בין ביו"ט אלא שרבינו תם היה מחלק לומר שאין הלכה כר"ש אלא במוקצה אבל בנולד הלכה כר' יהודה וכן ר"ת פסק כר"ש אף ביום טוב אלא במוקצה מחמת איסור ונולד פסק כר' יהודה ביום טוב:

לשון ריא"ז

ז"ל דכשם שאסרו טלטול המוקצה ביו"ט [1]והגאוני' חולקין בדבר זה יש שמחמירין בו ביו"ט יותר מן השבת ופירות העומדי' לסחורה מותרים בשבת בין באכילה בין בטלטול וכן בהמה שנתנבלה בשבת מותר להאכילה לכלבים אבל ביום טוב אוסרים הנבלה והפירות בין באכילה בין בטלטול לפי שי"ט הוא קל בעיני העם וגזרו בו יותר מבשבת וכך היא שטת מז"ה וי"א שלא החמירו ביו"ט יותר מן השבת וכל מוקצה ונולד שמותר בשבת מותר ביו"ט וכן תרנגולת העומדת לגדל בצים ועז העומדת לחלבה מותר לשחטן ולאוכלן ביו"ט וכן קליפ אגוזים וגרעיני תמרים ושברי כלים שנשברו ביו"ט מותר להסיקן ביום טוב ואע"פ שלא היו עומדים מערב יום טוב להסקה וכך היא שיטת המורה וכן נראה בעיני עיקר כמבואר בקונטרס הראיות:

[1] צ"ל כך אסרו טלטול המוקצה בשבת: